Элим деб, юртим деб, ёниб яшаш керак

Туркистон

1925 йилдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ ГАЗЕТАСИ

1997 йил 17 сентябр Чоршанба.
№ 72 (14464)

ЭЪТИРОФ

Барча америкаликлар гуллаб яшнаётган, очиқ ва иқтисодий мустаҳкам жамият пойдеворини биргаликда барпо этган Америка ва Ўзбекистон халқлари ҳамкорлиги билан фахрланади.

Билл КЛИНТОН,
Америка Президенти

ДУНЁВИЙ ТИНЧЛИК САРИ ҚЎЙИЛГАН ЯНА БИР ОДИМ

15 сентябр куни Тошкентда «Марказий Осиё - ядро қуролидан холи зона» мавзуидаги халқаро конференция бошланди. Унда 56 давлат ва 16 халқаро ташкилотдан вакиллар иштирок этмоқда. БМТ, Европа Иттифоқи, «Ядро Клуби», Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилоти /ЕХҲТ/, Ислом Конференцияси Ташкилоти / ИКТ/, Шимолий Атлантика Ҳарбий Блоки /НАТО/, Атом энергияси бўйича халқаро Агентлик /МАГАТЭ/, Лотин Америкасида ядро қуролини тақиқлаш бўйича Агентлик /ОПАНАЛ/ шулар жумласидандир.

Конференцияни Ўзбекистон ташқи ишлар вазири Абдулазиз Комилов очди.

Конференцияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов нутқ сўзлади.

Мамлакатимиз мустақилликка эришган дастлабки йиллрданоқ, республика раҳбарияти кўпгина иқтисодий ва ижтимоий муаммолар билан бир қаторда хавфсизликни таъминлаш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратиб келмоқда. Миллий ва минтақавий хавфсизлик масалалари дунёвий тинчликка эришишда муҳим аҳамият касб этади.Шуни ҳисобга олсак, асосий диққат-эътибор, аввало, минтақада ядро қуролини тарқатмаслик ва экологик муаммоларни бартараф қилишга қаратилмоғи лозим экани аён бўлади. Бу хусусда, Президент Ислом Каримов БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясида нутқ сўзлаб, Марказий Осиёни ядро қуролидан холи зонага айлантириш тўғрисидаги ташаббусни илгари сурган эди.Бугунги кунда ўша ташаббус ўзининг амалий инъикосини топмоқда.

Маълумки, ядро қуролидан холи зоналарни вужудга келтириш ғояси илк бор БМТнинг 1975 йилда қабул қилинган Резолюциясида қайд этилган эди. Бугунга келиб, бундай зоналарнинг сони тўрттага етди. Жанубий Осиё, Лотин Америкаси, Африка ва Антарктикадан иборат ушбу зоналар бир юз ўндан ортиқ мамлакатни ўз ичига олади. Бу зоналар ядровий қуролланиш пойгасига қарши ҳудудий тўсиқлар яратиш, бутун дунёда ялпи тинчликни сақлаш,қолаверса, мамлакатлар ўртасида ўзаро ишонч ва ҳамкорликни мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Анжуманда БМТ Бош котибининг ўринбосари В.Петровский БМТ Бош котиби К.Аннаннинг конференция иштирокчилари номига йўллаган мактубини ўқиб эшиттирди. «Ядро қуролидан холи бўлган янги зоналарнинг вужудга келиши минтақавий хавфсизликни таъминлашга хизмат қилиб, ядро қуролини тарқатмаслик ва қуролсизланиш ҳаракатини қўллаб-қувватлаш йўлидаги муҳим қадам бўлади», дейилади жумладан, мактубда. Шунингдек, конференциянинг очилиш қисмида Ислом Конференцияси Ташкилоти Бош котибининг ўринбосари Иброҳим Солиҳ Бакр, Европа Иттифоқи вакили - Голландия ташқи ишлар вазирлиги ядровий муаммолар ва ядро қуролини тарқатмаслик бўлими бошлиғининг ўринбосари Паул Уилке сўзга чиқиб, ушбу икки ташкилот Марказий Осиё мамлакатларининг минтақани ядро қуролидан холи зонага айлантириш борасидаги ташаббусини қўллаб-қувватлашини маълум қилди.

Таъкидлаш керакки, ушбу анжуман дунёнинг турли мамлакатларида катта қизиқиш уйғотди. Бунга давлатлар раҳбарлари, кўплаб халқаро тузилмалар мутасаддилари томонидан конференция иштирокчилари номига келаётган мактублар ёрқин мисол бўла олади.

Конференциянинг биринчи кунида ядро қуролидан холи зоналарни барпо этишда халқаро тажриба ҳамда минтақавий хавфсизлик мавзуларида амалий сессиялар бўлиб ўтди. Унда БМТ Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари ҳисобланган давлатлар вакиллари,Марказий Осиё мамлакатлари ташқи ишлар вазирлари, шунингдек,ОПАНАЛ, ЕХҲТ каби халқаро ташкилотлар томонидан юборилган соҳа мутахассисларининг маърузалари тингланди. Марказий Осиёни ядро қуролидан холи зонага айлантириш шартлари, бу борадаги муаммолар ва уларни ечиш усуллари бўйича фикрлар алмашилиб,баҳс-мунозаралар ўтказилди.

Шунингдек, анжуманнинг биринчи кунида Марказий Осиё мамлакатлари ташқи ишлар вазирларининг Баёноти имзоланди.

Халқаро конференцияда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси В.Норов ва бошқа расмий кишилар иштирок этмоқда.

* * *

Тошкентда икки кун давом этган «Марказий Осиё - ядро қуролидан холи зона» мавзуидаги халқаро конференция 16 сентябр куни ўз ишини якунлади.

Таъкидлаш жоизки, Марказий Осиёни ядро қуролидан холи зонага айлантириш, фақат минтақа хавфсизлиги учун эмас, балки халқаро хавфсизлик тизимини яратишда ҳам муҳим қадам бўлажаги шубҳасиз.

Хусусан. мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов конференциянинг очилиш маросимида сўзлаган нутқида Марказий Осиёни ядро қуролидан холи зонага айлантириш ғояси минтақавий хавфсизликни таъминлаш йўлида амалга оширилаётган тадбирларга тўла мос келишини алоҳида таъкидлади.

Анжуманнинг иккинчи иш кунида «Ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги шартнома талабларини белгилашда ва атом энергиясидан тинчлик мақсадларида фойдаланишда МАГАТЭнинг роли» мавзуида маърузалар тингланди. Шунингдек, иштирокчи томонлар конференция якунлари бўйича ўз баёнотларини ўқиб эшиттирди.

Шу ўринда айтиш керакки, мазкур конференцияда ўқилган маърузалар, билдирилган фикр-мулоҳазалар жаҳонда оммавий қирғин қуроллари тарқалишининг олдини олиш ва ядро қуролидан холи зоналарни яратиш йўлида давлатлараро ҳамкорликни янада ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этади.

Анжуманда иштирок этган эллик олти мамлакат ва йигирмага яқин халқаро ташкилот вакиллари Марказий Осиёни ядро қуролидан холи зонага айлантириш ғоясини қўллаб-қувватладилар. Хусусан, қирғизистонлик вакиллар мазкур масала бўйича Бишкекда «Ядро клуби» вакиллари иштирокида халқаро экспертлар гуруҳининг учрашувини ўтказишни таклиф қилди. Ушбу ташаббус конференция иштирокчилари томонидан қизғин кутиб олинди.

Конференциянинг якуний қисмида сўзга чиққан БМТ Бош котибининг ўринбосари В.Петровский ядро қуролини тарқатмаслик, экологик муаммоларни бартараф этиш ва минтақавий тинчлик тизимини мустаҳкамлаш мақсадларида ўтказилган мазкур анжуман бу йўлдаги умумий жараён тобора фаоллашиб бораётганини яна бир карра исботлайди, деб таъкидлади.

Анжуман якунида Ўзбекистон ташқи ишлар вазири А.Комилов конференция қатнашчиларига миннатдорлик изҳор қилар экан, Ўзбекистон ҳукумати барча иштирокчи мамлакатлар билан минтақавий хавфсизлик тизимини яратиш ва ядро қуролини тарқатмаслик йўлидаги ҳамкорликни кенгайтиришга тайёр эканини айтди.

Конференциянинг ёпилиш маросимида Президентнинг Давлат маслаҳатчиси В.Норов ва бошқа расмий кишилар иштирок этди. Халқаро конференция иштирокчилари шу куни Самарқанд зиёратига жўнаб кетди.

ИСТИҚЛОЛ ЮЛДУЗЛАРИ

Муяссар Раззоқова истиқлол ёғдуси бонс республикамиздагина эмас, балки жаҳондаги кўплаб мамлакатларда ҳам Ўзбекистоннинг хушовоз булбули деган номга мушарраф бўлди. Газетамизнинг 4-саҳифасида ёш хонанда ҳақидаги ҳикоя билан танишасиз.

Теннис

Пойтахтимиз Тошкентда бир ҳафта давом этган спорт байрами -теннис бўйича Ўзбекистон Республикаси Президенти кубоги мусобақалари ниҳоясига етди.

Анъанавий мусобақа якунланди

14 сентябрь куни мазкур турнирнинг расмий ёпилиш маросими бўлди. «Юнусобод» спорт мажмуидаги замонавий ёпиқ теннис саройига жамоатчилик вакиллари, спортмухлислари, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган дипломатик-корпус, халқаро ташкилотлар, оммавий ахборот воситалари вакиллари ташриф буюрди.

Саройга Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов кириб келади. Йиғилганлар давлатимиз раҳбарини қизғин олқишларбилан кутиб оладилар.

«Президент кубоги» турнири финал учрашуви қатнашчилари -буюк британиялик Тим Хенмен ва швейцариялик Марк Россенинг ўйини бошланади. Ҳаяжонларга бой, қизғин спорт курашлари остида ўтган бу ўйинда иккала ракетка устаси ҳам ўз маҳоратини намойиш этиб,томошабинларнинг олқишларига сазовор бўлди. Мусобақа бошиданоқ ғолибликка даъвогарлардан бири ҳисобланган Тим Хенмен учрашувда ғалаба қозониб, турнирнинг бош совринини қўлга киритди.

Майдонга мусобақа қатнашчилари бўлган мамлакатлар байроқлари олиб кирилади. Тантанали маросимни халқаро теннис мусобақалари ташкилотчиси Сассон Какшури очиб, Ўзбекистонда спортни ривожлантиришга кўрсатилаётган ғамхўрлик, хусусан, мазкур теннис турнирининг ташаббускори бўлган Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовга миннатдорлик изҳор этди.

Маросимда Президент Ислом Каримов нутқ сўзлади.

Ўзбекистон ҳамда дунёнинг турли мамлакатларидаги теннис ишқибозлари ва мухлислари бу нуфузли мусобақани катта қизиқиш билан кузатиб бордилар, деди давлатимиз раҳбари. Турнирда жаҳондаги атоқли теннисчиларнинг иштирок этиши, улар- нинг маҳорати ҳамда иштирокчилар ва мухлиларнинг юксак кайфи яти,ташкилотчилар яратиб берган ажойиб шарт-шароит уни ҳақиқий спорт байрамига айлантирди.

Спортчилар ўйинидаги кураш иштиёқи, барча - ёшу қари шуғулланиши мумкин бўлган қизиқарли спорт тури миллионлаб томошабинларни хурсанд қилди, десам янглишмайман.

Биз учун энг муҳими - Ўзбекистонда бундай мусобақаларнинг ўтказилиши эртанги кунда шаҳар ва қишлоқларимиздаги теннис кортларига саломатлигини мустаҳкамламоқчи ва катта теннис билан шуғулланмоқчи бўлган минглаб кишиларни, энг аввало фарзандларимиз ва набираларимиз - бўлажак маҳоратли теннисчилар ва чемпионларни жалб этиш имконини беришига ишонаман.

Мана шу имкониятдан фойдаланиб, мусобақа юксак савияда ўтиши учун барча ишни қилган ташкилотчиларга, ҳақиқий муросасиз спорт кураши намунасини кўрсатган ҳамда ғалабага бўлган интилишини намоён этган турнир иштирокчиларига яна бир бор миннатдорлик сўзларини айтишни истайман.

Шунингдек, теннис ва спортнинг барча мухлисларига, бугун мана шу ажойиб Саройни тўлдириб ўтирган барчангизга, сиз орқали Ўзбекистоннинг бутун аҳолисига олис мамлакат ва қитъалардан келган спортчиларни қўллаб-қувватлаганингиз, очиқ чеҳрангиз, самимият ва меҳмон дўстлигингиз учун раҳмат айтаман.

Шундан сўнг Президент Ислом Каримов томошабинларнинг қизғин олқишлари остида турнир ғолиби Тим Хенменга Президент кубогини, иккинчи ўрин соҳиби Марк Россега махсус совринни топширди.

Теннисчилар ўзларига кўрсатилган эътибор, минглаб томошабинларнинг хайриҳоҳ ва холис муносабатда бўлиб қўллаб-қувватлаганлари учун ташаккур билдирдилар.

«Президент кубоги» тўртинчи халқаро теннис турнири ёпиқ деб эълон қилинди. Ўзбекистон Республикаси Давлат мадҳияси янграйди. Теннис ихлосмандлари ўйин қатнашчиларини «Яна кўришгунча, хайр» сўзлари билан кузатиб қоладилар...

Турнирнинг ёпилиш маросимида Республика Олий Мажлиси раиси Э.Халилов, Бош вазир Ў.Султонов, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари, мазкур турнирни ўтказиш ташкилий қўмитаси раисиИ.Жўрабеков, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари, Олий Мажлис раисининг ва Бош вазирнинг ўринбосарлари, Тошкент шаҳар ҳокими К.Тўлаганов қатнашди.

/ЎзА/

«Энг улуғ, энг азиз»

танлови республикамиз журналистларини янада зўр ғайрат ва маҳорат билан ижод қилишга даъват этади

Озодлик, Ҳуррият, Ватан каби муқаддас тушунчалар инсонқалбида олий қадриятлар сифатида яшайди ва миллатни, халқни бирлаштиради. Бу қадриятлар кишилар орзусига қанот, Ватан салоҳиятига салоҳият, диёримизнинг гуллаб-яшнашига ҳаётбахш замин яратади.

Диққат, танлов!

Шукрлар бўлсинки, асрий орзуларимиз ушалди. Она Ватанни обод қилиш, тақдиримизни ўз қўлимиз билан бунёд этиш даври келди.Мана, олти йилдирки, тинчлик ва барқарорлик, миллатлараро аҳиллик ва ижтимоий тотувликда кечаётган ҳар бир кунимиз, ҳар бир дақиқамиз мустақиллик пойдеворини мустаҳкамлашга хизмат қилмоқда. Халқимизнинг иймон-эътиқоди, ишончи ва яратувч илик,қудрати туфайли буюк келажакка асос қўйилмоқда. Жонажон Ўзбекистонимиз шаҳар- қишлоқлари қисқа фурсатларда замона вий- қиёфага эга бўла бораётган, энг юксак талабларга жавоб бера оладиган маҳобатли иншоот ва корхоналар қад ростлаётган,илм-фан, маданият, санъат, спорт ва бошқа соҳаларда дунё халқларининг ҳеч бирherидан кам эмаслигини кўрсата билаётган мамлакат сифатида жаҳон ҳамжамиятидан тобора мустаҳкам ўрин эгал-ламоқда.

Бинобарин, давр биз - ижод аҳли зиммасига ҳаммамиз учун энг улуғ, энг азиз бўлмиш она Ватан ва буюк истиқлол хусусида, фидойилик кўрсатиб меҳнат қилаётган янги замон одамлари тўғрисида жўшқин илҳом ва маҳорат билан ҳикоя қилиш масъулиятини юкламоқда. Кишиларимиз онгида, руҳиятида, қалбида ва қиёфасида кузатилаётган ҳурлик ўзгаришларини бўйбасти билан кўрсатиш ижод аҳли олдида ўта долзарб вазифа бўлиб турибди.

Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ва Ўзбекистон-республикаси «Тасвирий ойина» ижодий уюшмаси адибу журналистлар, фотосуратчиларни, умуман барча қаламкашларни «ЭНГ УЛУҒ, ЭНГ АЗИЗ» республика танловига таклиф этади.

Ғолиблар қуйидаги совринлар билан тақдирланадилар:

Биринчи мукофот/ учта/ -хорижда ишлаб чиқарилган кўп каналли рангли телевизор;

Иккинчи мукофот / бешта/ - видеомагнитафон;

Учинчи мукофот /еттита/ - энг кам иш ҳақининг 30 баравари миқдорида.

Танловга мамлакатимиз мустақиллигининг дадил одимларига бағишланган асарлар, мақола ва суратлар, телекўрсатувлар ва радиоэшиттиришлар қабул этилади. Ғолиблар мустақиллик байрамиарафасида эълон қилинади.

Ижодий ишлар таҳририят тавсияси билан икки нусхада қуйидаги манзилга юборилиши сўралади: 700129, Тошкент шаҳри, Навоий-кўчаси, 30-уй. Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб -қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси«ЭНГ УЛУҒ, ЭНГ АЗИЗ» танловига.

Туман, шаҳар, вилоят ва республика газета ва журналларида телевидение ва радиода эълон қилинган сара асарлар, кўркам ва сермазмун суратларни «ЭНГ УЛУҒ, ЭНГ АЗИЗ» танлови кутмоқда!

ЯНА БИР ОЛТИН МЕДАЛ

Иккинчи Марказий Осиё ўйинларида

Қозоғистон пойтахти Алматида ўтаётган иккинчи Марказий Осиё ўйинларида спортнинг кўпгина турлари бўйича медал учун кураш асосан Ўзбекистон терма командаси ва мезбонлар ўртасида қизғин тус олди. Чунончи, бокс бўйича финал мусобақада иштирок этиш ҳуқуқини Ўзбекистоннинг 12 спортчисидан 11 нафари, Қозоғистондан 10 нафар боксчи қўлга киритди.

Ўзбекистонликлар яна бир олтин медални олишга муваффақ бўлдилар. Уни Игорь Купеев /вазн тоифаси 76 килограмм/ эркин кураш бўйича мусобақада қўлга киритди.

/ЎзА/

Ғунча

ОРОЛИМ ҚАЙДА МЕНИНГ?

Ҳей, феруза, мовий осмон,
Ҳей, юлдузлар ёғду сочган,
Тўлқинлари қайнаб-тошган
Оролим қайда менинг?

Ҳей, сервиқор, баланд тоғлар,
Сариқ қумлар, бўз сўқмоқлар,
Юрагимни бир дард доғлар:
Оролим қайда менинг?

Меҳрбону НУРИМБЕКОВА,
Нукус шаҳридаги 28-ўрта мактабнинг X синф ўқувчиси

"Камолот" жамғармасида

ТАДБИРКОРЛИКНИ ҚЎЛЛАБ

Республика ёшларининг "Камолот" жамғармасида "Камолот-Бизнес" ахборот марказини тузишга бағишланган семинар бўлиб ўтди. Уни жамғарма бошқаруви раиси Ҳотам Абдураимов очди.

Юртимиз ёшларидаги тадбиркорлик, ишбилармонлик фазилатларини янада ривожлантириш мазкур марказ ўз олдига қўйган асосий вазифалардандир. Шунингдек, республика ҳудудидаги корхона, ташкилот, қўшма корхона, фирмалар ишлаб чиқарган маҳсулотлар тўғрисида тўлиқ ахборот тўплаб, тарқатиш марказ зиммасига киради.

-- Бугунги кунда марказнинг Низоми ишлаб чиқилиб, тўла тасдиқланган, -- дейди биз билан суҳбатда жамғарманинг консультатив аналитик маркази директори Жаҳонгир Умаров. -- Вилоятлар бўйича ахборот алмашинувини янада яхшироқ йўлга қўймоқчимиз. Насиб бўлса ишларимиз тез орада ўзининг кутилган самарасини беради.

"СОҒЛОМЛАШТИРИШ ОЙЛИГИ" ЯКУНЛАНДИ

Илгари хабар берганимиздек Республика ёшларининг "Камолот" жамғармаси "Соғломлаштириш ойлиги" конкурсини эълон қилган эди. Бир ой давомида ёшлар турли спорт мусобақлари, миллий спорт ўйинларида мунтасил иштирок этишди.

Жамғарманинг Тошкент шаҳар бўлимида "Соғломлаштириш ойлиги"нинг якунларига доир ғолибларни тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Тошкент шаҳар касаба уюшмалари кенгаши, шаҳар Соғлиқни сақлаш бош бошқармаси, шаҳар физкультура ва спорт қўмитаси, шаҳар халқ таълими бош бошқармаси билан ҳамкорликда ўтказилган ушбу тадбирдан кўзланган асосий мақсад ёшларни жисмонан бақувват қилиб тарбиялаш, спортга оммавий жалб этиш, жисмоний тарбияга бўлган қизиқишларини янада орттиришдан иборат эди.

Ғолибларга совринларни "Камолот" жамғармасининг Тошкент шаҳар бўлими раисаси Муқаддам Расулова ҳамда шаҳар касаба уюшмалари кенгаши раиси Омонулла Сафоев топширди.

Ўз мухбиримиз

ХАНЖУВОР УСУЛИ

– Деҳқончиликда ҳам аҳвол шу. Деҳқонлар ердан қоча бошлади, ердан.

– Хўжаликнинг узумдорлари қуриб бошлади, сизники нав ниҳоллек. Бетон устунларга қараганда баравар экилган шекилли?

– Буни узимни ханжувор усулимда экканман, бу усулда ҳар бешинчи қаторга ток кучати ўтказилади, биринчи навдаси устириб, воига етганда ёнидаги қаторга ер остидан ўтказилади. Шу тариқа бир қатордаги ток навдалари ёнидаги тўрт қаторни ҳам эгаллаб олади. Бунда биринчидан сув тежалади, озуқа, ишлов тежалади. Иккинчидан кекса токлар навбатма-навбат янгиланиб борилади. Учинчидан сим ва устунларга зарар етмайди.

– Энди олимлар катта пайкалларда бу усулдан фойдаланиб булмайди дейишаяпти, техника билан ишлов бериш қийин эмиш?

– Узинг қара, бу кичкина пайкалми?! 50 гектарга яқин. Биз ҳам техника билан ишлов берамиз.

Биз Қодир ота билан Турғун Мирзаев номли жамоа хўжалигига қараб йўл олдик. Деярли манзаралар ўхшаш. Бу хўжаликда Қодир отанинг иккинчи угли боғбонлик қилар экан. Унинг боғидаги узумларнинг ҳар боши 1,5-2 килограмм келади. Ханжувор усулида экилганлиги эса шундоқкина кўриниб турибди. Боғнинг ёнида тепалик бўлиб, унинг тепа қисми ҳам узумзор экан. Биз отадан тепаликка сув чиқмайди-

Бозор иқтисодиёти луғатимиздан муносиб ўрин эгаллади. Аҳоли унинг моҳиятини бир қадар англаб ҳам етди. Узини таъминлаш хўжаликларнинг асосий иш режаси бўлса, тежамкорлик, маҳсулотнинг сифатини яхшилаш қад ростлашнинг таянчидир. Хўжаликларнинг, қолаверса деҳқону боғбонларнинг бугунги фаолиятини ўрганиш мақсадида сафарга чиқдик.

Кузланган манзилга етай деганимизда ҳамроҳ йўловчиларнинг қуйидаги гурунги фикримизни тортди: "Ҳой, эшитдингми, бозорда сабзининг нархи фалон сумга

Зар қадрини заргар билади

чиқибди", "Ҳа, алмашма деҳқончилик қилишнинг аждодлардан қолган удумлари тарки одатга айланиб бораяпти. Илгарилари галладан, айрим эртачи полиз экинларидан бушаган жойларга кечки сабзи, картошка, помидорлар экишарди. Ҳозир эса ерлар қаровсиз қолиб кетаяпти".

Беихтиёр атрофга разм солдим, ҳақиқатдан ҳам галладан бушаган бағзи ерлар ҳатто шудгор ҳам қилинмаган.

Ҳамроҳ йўловчиларнинг биридан:

– Бу ерлар қайси хўжаликка қарашли, – дея сурадим.

– Мана бу томони Турғун Мирзаев номли жамоа хўжалиги, нариги томони "Ҳасанбой" жамоа хўжалиги, бу Тошкент тумани болам, - деди кексагори.

Биз асли Юнусобод туманида туғилган, лекин суяги мана шу далаларда қотган боғбон Қодир ота Муминов билан суҳбатлашиб, у кишининг аҳли илм томонидан рад этилаётган узумзор яратишнинг янги услубини ҳам кузимиз билан кўрмоқчи эдик.

"Ҳасанбой" жамоа хўжалигига етиб борганимизда узумзорлар қуршалидаги чорраҳа жойда ички ишлар ходимлари боғбонларни назорат қилаётганини кўриб ажабландик.

ку, деб сурасак, у киши: Ханжувор усули бу, токлар сувни пастдан – она тоқдан ичади, деди. Асосий оналик ток пастга экилиб, булиқ навдалари тепагача қазилган ерга кумилиб, новданинг учи ердан чиқариб қуйиларкан. Токларга пастдан сув ҳам, озуқа ҳам бериларкан. Йўлакнинг чап тарафида эса хўжаликнинг пайкали хомток қилинмаган, қатор ораларини қуй тикон, гумай эгаллаб олган, ҳосилига ҳам касаллик тегибди.

Секин хўжалик узумзорининг боғбони Суннатилла ака Файзиевни суҳбатга тортдик.

– Кечирасиз, ҳосилнинг чуги паст-у?

– Даромадга қараб буромад-да, йигит! Бола-чақани боқиш керак, даромад бўлмагач мол-ҳол қилаяпмиз.

– Қодир отанинг пайкалига қаранг кўз қувнаб, дил яйрайди.

– Ҳа, энди, Қодир отага боғбончилик ота мерос. У кишининг меҳнатига тан бериш керак. Отанинг ҳовлисига бордингизми?.. Албатта боринг!

– Биласизми, ернинг ҳам уволи бор. Қўриқиш керак. Агар ерни деҳқону боғбонга берса борми, гуллатиб юборади. Бо-

Қодир отани секин суҳбатга тортдик:

– Қодир ота, боғбонлар ҳойнаҳой ҳосилдан умариб бозорга чиқараяпти шекилли-а?

– Ҳей, мухбир укам, содда эканзиз. Қайси боғбон узи етиштирган ҳосилни узи угирлаб бозорга олиб чиқади?!

– Унда йўлларга тусиқ солишга нима ҳожат бор?

– Ҳамма гап мана шунда-да! Бу хужаликда катта угилим ишлайди, фермер! Энди сен мана бу пайкал билан ана унисини солиштир, қайсиси серҳосил. – Ота қули билан угилининг ва ёнидаги хужаликнинг узумзорини курсатди. – Бу менинг услубимда экилган, қатор ораси 2,5 метр, ҳам ер эканом, ҳам ҳосил мул.

Биласизми, яқинда раис угилимни чақириб фермерликни топшир, бригадир буласан. деб роса қундиришга ҳаракат қилибди. Угли унамабди. Сабаби боғбонлар фермер булгамиз деб идорага борганчи экан.

– Фермернинг маоши купроқ булса керак-да?

– Ҳа, тугри! Чунки, у ер эгаси, қул остидагилар манфаатини уйламаса булмайди. Энди узинг уйла, бир гектар ерга ишлов беришнинг узи булмадими. Тагини чопиш, озиқлантириш учун боғбон бола-чақаси билан ишлайди. Хужалик эса бир йиллик меҳнатига 10-12 минг тулайди, бу ойига минг сум атрофида дегани. Бунинг устига боғбон етиштирган ҳосилни тулиқ хужаликка топшириши керак. Агар бирор қисмини узида қолдирай деса хужаликдан 30 сумдан сотиб олиши шарт эмиш. Боғбонда ҳам рузгор бор, бунга кунармиди. "Поставой"ларнинг турганининг боиси ҳам шунда.

– Қаранг, шунча ерлар буш, ҳатто шудгор қилинмаган жойлар бор. Бориб кузги деҳқончилик қилишса булмайдими?

зордарда ҳам тукинчилик булади. Деҳқон об-ҳавога қараб нима экишни яхши билади, - дейди Қодир ота.

Деҳқончилик каби боғбончилик ҳам меҳнатталаб. Ҳар бир мевали дарахтни эътиборда сақламасанг, угри навдалари купайиб, ҳосилга путур етади. Шунинг учун ҳам боғбондан эрта-ю кеч тинимсиз ҳаракат талаб қилинади. Бироқ меҳнати қадр топмаса-чи?

Турғун Мирзаев номли жамоа хўжалиги далаларидан қайтаётганимизда умумзорларнинг боғида шлагбаум қуйилганини гувоҳи будлик. Боғбонга курсатилаётган мурувватми, ёки бу шунчаки укситтишми? Тушунолмадик.

Юнусобод туманига етиб келганимиздан Суннатилла аканинг гаплари ёдимга тушди:

– Қодир ота, ҳуп, десангиз, ҳовлингизни бир кўриб кетсак, - дедим секин.

Қодир ота боши ирғаб бизни ҳовлисига бошлаб борди. Ҳовлининг 6 сотих майдонига ишком қилинган, тагига иссиқхона урнатилиб 3 сотихча жойига лимон экилган, лимонларнинг тагига помидор, болгари, редиска ва турли кукатлар экилган. Узумнинг ҳосили 3 тоннадан оширроқ, лимонники эса 2 тоннага етар-ов, деи чамаладим узимча. Бу услубнинг яхши хусусияти ишкомнинг тагида лимон дарахтлари иссиқ ва совуқдан сақланади, ҳосили туйиниб етилади.

Мулоҳаза қилиб Суннатилла аканинг гапини тушунгандек булдим: Қодир отанинг ҳеч нарсадан ками йўқ, ҳовлисидан келадиган даромад оиланинг бюджетига етиб ортаркан. Демак, боғбону деҳқонга, қолаверса, ерга ачинаркан, дили огриркан отанинг.

Ю.ЖЎРАЕВ,
"Туркистон" мухбири

Очкўзлик панд берди

Қонун ва ижро

Наманган вилоятидаги қушни давлатларга борадиган йўлларда кўчма божхона постлари купайтирилди. Турли товарларни, асосан тамаки ва вино-арақ маҳсулотларини ғайриқонуний йўл билан республикамизга келтиришнинг олдини олиш учун шундай чора кўрилди. Яширин бизнес билан шуғулланувчилар божхона туловларидан қочиш мақсадида бундай маҳсулотларни божхоналарни четлаб келтиришга уринишмоқда.

Бундай уринишлар қандай оқибатга олиб келишини Наманган вилояти божхона хизмати бошқармасининг оператив-маълумотлари кўрсатиб турибди. Божхона пости ходимлари банкали «Бавария» пивоси ортилган «Камаз» машинасини Поп туманидаги айланма йўллардан бирида тўхтатишди. Юк эгаси - тошкентлик К.О. жами қиймати 2 миллион сўмдан ортиқ турадиган пивони Наманганда пулламоқчи булган экан.

Тожикистоннинг Ленинобод вилоятидаги Хўжанд туманида яшовчи Ғ.Ф. 7128 шиша арақ ва 21 минг дона консерва қопқоғини расмийлаштирмай ва рухсат олмай Тошкентга олиб боришга ҳаракат қилган. Унинг уринишлари ҳам беҳуда кетди.

Чустлик М.К. ҳам пул топишнинг ғайриқонуний йўлини танлади. Тожикистонга борадиган йўллардан биридаги божхона постида унинг машинаси текширилганда 1250 қути «Родопи» сигарети топилди.

«Тадбиркор» уни акциз йиғими тўламай сотишни мўлжаллаган. Эндиликда М.К. юқоридаги воқеалар қаҳрамонлари каби даромад ўрнига зарар кўриши турган гап.

Бундан ташқари, маҳсулотларни ғайриқонуний равишда олиб утишга уриниш ҳоллари юзасидан жиноий иш қузғатилиб, тергов ўтказилмоқда.

Божхона ходимлари турли маҳсулотлар - моддий бойликларни,биринчи навбатда озиқ-овқат маҳсулотларини ғайриқонуний йўл билан вилоятдан олиб чиқиб кетишга бўлган уринишларга чек қуйишга ҳам катта аҳамият беришмоқда. Йил бошидан буён унлаб бундай ҳолларнинг олди олинди. Йўлларда текшириш давом этмоқда...

Н.ХЎЖАЕВА,
ЎзА мухбири

ЎЗИНГГА ЭҲТИЁТ БЎЛ

Бўлган гап

Автобусда одам тирбанд. Иссиқ кунда транспортда юришнинг ўзи машаққат. Ҳамма асабийлашган. Навбатдаги бекатдан яна 5-6 киши чиқди. Олдинги ўриндиқда ўтирган ёшгина қиз (талаба бўлса керак) ўрнидан туриб бир кампирга жой берди.

–Умрингдан барака топ қизим, бахтли бўлиб, мани ёшимга етиб юргин-дуо қилди онахон.- Қўлингдаги сумкангни менга бера қол.

Автобус манзил томон қўзғолди. 3-4 бекат юргандан сўнг, бояги қиз кампирдан сумкасини олди ва патта олиш учун пул узатмоқчи бўлди шекилли сумкасини титкилай кетди.

– Вой, пулим, пулларим йўқ!

– Яхшилаб қара, болам, тагига тушгандир.

– Ён чўнтагида турувди, 350 сўм пулим, қаёққа йўқолди экан?-дея ўйланиб турди-да, кампирга бақира кетди.

– Сиз олгансиз сумкани ушлаб ўтираман деб...

– Сал, ўйлаб гапир болам. Ўзинг рўпарамда турган бўлсанг, атрофда шунча одам турса-ю, мен сенинг кўзингга чўп ташлаб пулингни ўғирлайманми? Худога шукр, ўғил-қизларим, невараларим бор. Бировнинг пулига қараб қолган ерим йўқ, жон болам.

Қиз аламзада ҳар хил гапларни такрорлайверарди.

Автобусдаги одамларнинг бири қизнинг, яна бири кампирнинг ёнини олган бўларди.

Шу пайт орада турган аёлнинг:

– Пулларим, бўйнимдаги занжирим йўқ. Ёрдам беринглар,- деб бақиргани эшитилиб қолди. Ҳамма ўша томонга қаради.

Ўғрилар эса аллақачон жуфтакни ростлаб бўлишган эди. Бояги қиз ҳам сумкасидаги пулни кампир қўлига бермасдан илгарироқ ўғирлатиб қўйганини автобусдан тушганидагина фаҳмлаб қолди. Сўнг эса кўзи билан кўрмай, қўли билан тутмай туриб бир нуроний онахонни дилини ноҳақ ранжитганига хижолат чекди. Бир оғиз узрини айтиб тушиб кетмаганидан уялди.

Азиза СОЛИҲ

Нуқтаи назар

ЗАМОНАВИЙ АДАБИЁТЛАР– ТАЪЛИМ АСОСИ

Ҳар бир давлатнинг асоси ва келажаги -- унинг миллий кадрлари, таълим тизими ривожланиши билан белгиланади. Ўз мустақкиллигини қўлга киритган Ўзбекистонда кадрлар тайёрлаш ва таълим тизими ана шундай истиқболга эгами? Шу боисдан ҳам Олий Мажлис сессиясида ана шу ўта муҳим масалалар муҳокама қилиниб, тегишли ҳужжатлар қабул қилинди. Уларнинг ўқтомири, Президент Ислом Каримов қайд қилганларидек: "Буюк маънавиятимизни тиклаш ва янада юксалтириш, миллий таълим-тарбия тизимини такомиллаштириш, унинг миллий заминини мустаҳкамлаш, замон талаблари билан уйғунлаштириш асосида жаҳон андозалари ва кўникмалари даражасига чиқариш"дир.

Миллий кадрлар тайёрлаш таълим-тарбия тизимига боғлиқ. Таълим жараёнининг бош вазифаси эса унинг сифатини кўтаришда бўлиб, ўқув дастурларини такомиллаштириш, янги дарсликлар ва қўлланмалар яратиш ҳамда тадбиқ қилиш, ўқитувчилар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш, билимларини замонавий баҳолаш тизимини қўллашдир. Бу вазифани амалга оширишда ўқув жараёни, мазмуни, ўқитиладиган дарсликлар сонини, қанақа синфда, аудиторияда қандай фанни ўқитиш ва тарбия бериш кераклигини аниқлаш ниҳоятда муҳимдир.

I. Улар ҳозирги талаб даражасидами?

Ҳозирги пайтда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги умумтаълим мактабларида таълим етти тилда олиб борилади /ўзбек, қорақалпоқ, рус, тожик, қозоқ, қирғиз, туркман/. Мустақилликка эришилгандан кейин Республикамизда ягона таянч ўқув режаси қабул қилинди ва самарали амалга оширилмоқда. Таълим ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларнинг ўқув режасига кўра 22 та фан бўйича 174 та дарслик қўлланиляпти. Дарсликлардан 103 номдагиси оригинал, 48 номдагиси қайта ишланган. 23 номдагиси эски дарсликлардир. Эски дарсликлар асосан, табиий фанлар бўйича бўлиб, улар қайта нашрга тавсия этилмаган ҳолда вақтинча қўлланилмоқда.

1996/97 ўқув йилида мактаб кутубхона жамғармасини ўқув адабиётлари билан тўлдириш ва янгилаш мақсадида 233 номда 24052666 нусхада дарслик ва ўқув адабиётлари чоп этилди ва харид қилинди.

Жаҳон технологияси талаблари даражасига чиқишнинг энг мақбул йўли "Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини амалга ошириш юзасидан 1996/97 ўқув йилидан бошлаб таълим ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларнинг I-синфлари янги ўзбек алифбосида 15 номда 7246 нусхада чоп этилган. Қорақалпоқ тилидаги мактабларнинг I-синфлари эса 11 номда 260,5 минг нусхада чоп этилган дарслик ва ўқув адабиётлари билан таъминланди.

Ҳозирги пайтда "Ўзбекистон тарихи", "Жаҳон тарихи", "Инсон ва жамият", "Ҳуқуқий таълим", "Иқтисодий таълим", "Чет тиллари" /инглиз, немис, француз/ "Рус тили", "Химия", "География", "Алгебра", "Физика", "Геометрия", "Адабиёт", "Тасвирий санъат" ва "Мусиқа" фанлари бўйича муаллифлар гуруҳи янги дарслик яратиш бўйича иш олиб бормоқдалар.

Ҳозирги замон талабларидан келиб чиққан ҳолда мамлакатимизда янги турдаги ўқув юртлари (академик лицей ва коллежлар) ижодий фаолият кўрсатиши керак. Ўрта махсус ўқув юртлари тавсия этилажак дастур, дарслик ва ўқув қўлланмалари асосида ишлайдилар. Касб-ҳунар билим юртлари /коллежлар/ни ҳар бир талаба камида 2-3 замонавий ҳунарларни эгаллаган ҳолда якунлаши керак. Бу икки турдаги 3 йиллик махсус таълим йўналишларини ёшларимиз ўз иқтидори ва истакларидан келиб чиқиб, ихтиёрий танлайдилар.

Шу нарсага алоҳида эътибор бериш керак. Жамиятимизда чуқур иқтисодийислоҳотлар давом этаётган ҳозирги даврда:

-- яратилаётган дарсликлар учун муаллифларга тўланадиган қалам ҳақи миқдорини ошириш;

-- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 15 июлда қабул қилинган Қарори асосида тузилган қуйидаги Низомлар лойиҳаларини тасдиқлаш зарур: "Янги дарсликлар ва ўқув қўлланмаларини яратганлиги учун меҳнат ҳақи тўлаш тўғрисида", "Энг яхши дарсликларга республика мукофотлари бериш тартиби", "Барча турдаги таълим муассасалари учун ўз маблағлари ҳисобига яратиладиган янги дарсликлар, ўқув қўлланмалари ва дастурларни экспертизадан ўтказиш идоралараро комиссиясини тузиш" ва ҳоказо. Бу ҳақда И.Каримов шундай деди: "Биз дарслик яратишга энг илғор ва энг шарафли вазифа сифатида қарашимиз, яхши дарслик яратган одамларни бошимизга кўтаришимиз керак. Дарсликни, агар керак бўлса, катта танлов асосида яратиш лозим. Танлов ғолибларидан маблағни аямаслигимиз керак".

II.Бу борадаги муаммолар

-- Ўзбекистонда эркин, ҳуқуқий ва демократик давлат барпо этиляпти. Давлат қурилиши, сиёсий, иқтисодиёт, маънавият соҳаларида амалга оширилаётган ислоҳотлар ана шу эзгу мақсадлар -- ҳуқуқий жамиятни вужудга келтиришга қаратилган. Демак, халқимиз, айниқса ёшларимиз, ўқувчиларимиз ҳуқуқий жиҳатдан билимли бўлиши, жамиятнинг сиёсий фаоллиги, демократик тамойилларнинг кишилар онгига теран сингиб бориши муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов мамлакат ҳуқуқ-тартибот идоралари раҳбарлари, ҳуқуқшунос олимлар, оммавий ахборот воситалари вакиллари билан учрашувда шундай қайд қилдилар: "Бизнинг қонунларимиз одамлар онгида ҳуқуқ-тарғибот тушунчаларини шакллантиришга хизмат қилиши даркор. Бу эса ҳуқуқ-тарғибот идоралари, шу соҳа ўқув юртлари, ҳуқуқшунос олимлар олдида турган долзарб вазифадир".

Юртбошимиз ҳуқуқий ғоя ва маданиятни ёшларга таълим-тарбия бериш йўли билан амалга оширишга катта аҳамият бердилар.

Умумтаълим ва ўрта махсус таълим ҳамда олий ўқув юртларида бу борада анча ишлар қилинган ва қилинмоқда. Айни бир пайтда уларни ҳуқуқий илмий-ўқув услубий адабиётлар билан таъминлаш фаолиятини имкон борича умумлаштириш зарур. Шу боис ҳам Вазирлар Маҳкамаси қарорига биноан Тошкент Давлат юридик институти қошидаги "Ҳуқуқий маърифат тарғиботи" маркази ҳузурида илмий-оммабоп ҳуқуқий адабиётларни чиқариш бўйича идоралараро республика мувофиқлаштирувчи-услубий кенгаш тузилди. Кенгаш ўқув адабиётларини чоп этишга тавсия қилиш билан бирга нашрдан чиққан маҳсулотни 50 фоиз нархда сотишни ҳам ташкил қилади. Натижада таълим тизимининг барча соҳалари мазкур қўлланмаларни олиш имконига эга бўлдилар.

Халқ таълими вазирлиги ҳуқуқий билим асосларини ўқувчи-ёшларга кенг тарғибот қилиш борасида кўзга кўринарли ишларни амалга оширмоқда. Юридик фанлари доктори, профессор А.Азизхўжаев раҳбарлигида ёзилган Концепция асосида умумтаълим мактабларининг 9-синфида "Давлат ва ҳуқуқ асослари" /1996 йилда ўзбек ва рус тилларида нашр қилинган/ ўқув қўлланмаси ўқитиляпти.

Ҳуқуқий таълим /Концепция ва дастури/ фани мактабгача тарбия муассасаларида она-Ватан, ота-она олдидаги бурч ва вазифалар, табиатни асраш ва авайлаш каби ҳуқуқ ва бурчлар элементларини тарбиялаши; Ўзбекистон рамзи, байроғи ва мадҳияси билан таништириши; уларни билиш ва ҳурмат қилиш руҳида тарбиялаши зарур. Ҳуқуқий таълим умумтаълим мактабларининг 1-12 синфларида мукаммал ўқитилади: 1-8 синфларда фанлар таркибида, 9-12 синфларда алоҳида махсус курс сифатида ҳар синфда 34 соатдан ўқитилиши бу соҳа учун янгиликдир.

Ушбу йўналишни ўқув-услубий адабиётлар билан таъминлаш мақсадида ҳуқуқшунослик илмий-методик кенгаши раиси профессор Ҳ.Бобоев томонидан муаллифлар гуруҳи тасдиқланган. Улар ҳозирги пайтда асосан 9,10,11,12-синфлар учун қўлланмалар ёзмоқдалар. Профессор О.Ҳусанов раҳбарлигидаги муаллифлар гуруҳи "Инсон ҳуқуқлари" номли ўқув қўлланмасини нашрдан чиқарди. Бу қўлланма XI синфда ўқитилади.

Андижонлик олий тоифали методист-ўқитувчи О.Омонова томонидан юқори синф ўқувчиларига мўлжалланган "Давлат ва ҳуқуқ асослари" ўқув қўлланмаси ёзилиб, унда 70 та кўргазмали қурол илова қилинган. Ўқиш қорақалпоқ, рус, тожик, қирғиз, қозоқ, туркман тилларида олиб бориладиган мактаблар учун ҳам ушбу ўқув-методика мажмуаларини таржима қилиш ва нашр этиш ишлари олиб борилмоқда.

Ҳуқуқий тарбия бўйича Республика таълим маркази томонидан анча ишлар қилинган. Чунончи, муаллиф М.Туропова -- "Конституциямиз ва интизом", "Фуқаронинг ҳуқуқ ва бурчлари", "Менинг юртим Ўзбекистон", "Йўл қоидаси -- умр фойдаси", "Кичкинтойларга буюк сиймолар ҳақида" ва "Одоб чаманзори" рисолалари 1997 йилда нашр қилинган. Рус тилида муаллифлар Ш.Ҳасанова, Р.Медетова томонидан "Молодой продавец и дисциплина", "Права и обязанности гражданина", "Методическая рекомендация по предупреждению праванарушений среди учашихся молодёжи", "Право и мы" нашр қилиниб, мактабларга жўнатилган.

Ҳуқуқий таълимни янада такомиллаштириш мақсадида баъзи таклифларни ўртага ташламоқчи эдик: а) ҳуқуқий таълим-тарбияни чуқур ўзлаштириш учун ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданият ҳақида туркум рисолалар ёзиш; б) Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг ҳар бир моддасини шарҳлаб берадиган мақолалар ёзиш ва матбуотда чоп қилиш, телерадиода бериш ҳамда кўргазма ва стендлар ташкил қилиш; в) ҳар бир таълим муассасасида ҳуқуқий адабиётлар рўйхати ва ҳар бир таълим муассасасида ҳуқуқий адабиётлар бурчагини ташкил қилиш керак; г) туман, вилоят ва республика миқёсида ҳуқуқий адабиётлар кутубхонасини барпо қилиш зарур; д) 8 декабрь -- мамлакатимиз Конституция байрамини таълим муассасаларида намунавий ўтказиш учун тадбирлар ишлаб чиқиш ва амалга ошириш ҳамда ҳуқуқий онгини шакллантиришнинг ўқтомири она-Ватанга садоқат, истиқлол ғоясини такомиллаштиришда Президентимиз фармонлари ва кўрсатмаларини бажариш каби муаммоларни аниқ ишлаб чиқиш ва Ислом Каримов таълимотини ёшларда шакллантириш бирламчи манба бўлишини ва демократик давлат негизи эканлигини унутмаслик зарур.

III. Тарихингдир минг жаҳон

Тарих -- ҳаёт кўзгуси. У забардаст ва ҳозиржавоб фан сифатида ўзининг такомилига етмоқда. Айниқса, ҳаётий жараёнлар тўлиқ, ҳаққоний ифода қилинмоқда. Тарих фани бўйича дастурлар, дарсликлар ва адабиётларни яратиш ҳақида қуйидаги таклиф-мулоҳазаларни ўртага ташлаймиз:

-- Тарих фани ўз номи -- "Ўзбекистон тарихи" ва "Жаҳон тарихи" деб аталиши ҳамда ўрта, умумтаълим мактабларида хронологик жиҳатдан бир хил ўқитилиши зарур; -- 5-синфда "Ватан тарихидан ҳикоялар" қўлланмаси "Тарихга кириш" курси бўлиб ҳисобланади: VI- XII синфлар учун қўлланмалар шу йил октябрга қадар тайёрланиб, 500 нусхада бир йил мобайнида синов майдонларида ўқитилиши ва услубий жиҳатдан пухта ўрганилиши, сўнгра дарслик ёзилиши мақсадга мувофиқдир;

-- Миллий таълимда ўлкашунослик алоҳида ўрин тутишини ҳисобга олган ҳолда вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар тарихини яратишни тезлаштириш мақсадида РТМнинг тарих ва ижтимоий фанлар бўлими ишчи гуруҳи Кенгашини тузди;

-- "Ватан тарихи" илмий, ўқув-услубий ва оммабоп журналини ташкил қилиш вақти етилган деб ўйлаймиз;

-- ЎзПФИТИ тарих ўқитиш назарияси ва методикаси бўлими ҳар бир синф учун дарслик низомини ва стандартларини ишлаб чиқди.

Тарих фани мактабгача тарбия муассасаларида, ўрта умумтаълим тизимининг бошланғич синфларида /I-IV синфлар/ "Тарих ҳақида тушунчалар", "Тарихдан сабоқлар", "Ўзбекистон тўғрисида ҳикоялар" каби суҳбатлар предметлар ичида берилиши ҳам айни муддаодир.

Тарихдан битирувчи ўқувчилар давлат имтиҳони /ҳам 9-синфда, ҳам 12-синфда/ топширишни расмийлаштириш керак. Бу жараён таълим тизимининг бошқа соҳалари-махсус билим юртларида жорий қилиниши лозим.

IV. Шарқ назокатини тил орқали биламиз

Ҳозирги кунга келиб республикамизда 100 дан ортиқ шарқ тиллари чуқурлаштирилиб, чет тили сифатида ўқитиладиган умумтаълим мактаблари мавжуд бўлиб, булардан 69 тасида араб тили, 31 тасида форс тили, 5 тасида ҳинд тили, 5 тасида урду тили ва 2 тасида эса хитой тили ўрганилади. Шарқ тиллари чуқурлаштириб ўқитиладиган мактабларда ўқув ишлари 1995 йилда Халқ таълими вазирлиги томонидан тасдиқланган 1995-96 ўқув йили ва 2000 йилгача мўлжалланган ўқув режаси асосида олиб борилмоқда.

Шарқ тиллари ўқитиладиган умумтаълим мактаблари ва лицейлари учун мазкур тиллар бўйича ўқув дастурини нашрга тайёрлаш ишлари бўйича охирги икки йил ичида бир қатор ишлар қилинди. Жумладан, 1996 йил А.Куранбековнинг "Форс тилидан ўқув дастури" (I-XI-синфлар учун), Р.Мусахўжаевнинг "Араб тили дарслиги" /7-синфлар/, М.Ал-Бухорийнинг "Араб тилида талаффуз, имло ва нутқ қоидалари методик қўлланмалари" нашрдан чиқди. Шунингдек, Б.Ибрагимовнинг "Араб тили" дарслиги /2-синф учун/ 1996 йили нашр этилди. 1997 йил эса Т.Нуриддиновнинг "Араб тилидан ўқув дастури" /I-XI синфлар учун/, А.Куранбековнинг "Шарқ тилларида ўқувчиларнинг оғзаки нутқи малакасини ошириш усуллари" тавсияномаси нашр этилди.

Бундан ташқари жорий йилнинг январь ойида У. Алихўжаевнинг урду тили бўйича дастури /I-XII синфлар учун/ тайёрланди. Ҳозир нашрга топширилиши арафасида.

Шарқ тиллари бўйича ўқитувчиларнинг анъанавий август кенгашларига тавсиялар, муҳокама учун мавзулар манзур бўлди. Нафақат Шарқ, балки Ғарб тилларига ҳам алоҳида эътибор берилади. Чунончи, Президент И.А.Каримов "Ҳозиргача инглизча-ўзбекча ва ўзбекча-инглизча луғатлар деярли йўқ" деб танқид қилди. Инглиз, немис ва француз тили бўйича сўзлашадиган тил ягона рус тили орқали эди. Эндичи? Бевосита ўзбек тили орқали амалга ошади. Илгаригидай рус тили орқали эмас, балки юртбошимиз ниҳоятда самимият билан, "ўзбек боласига чет тилларнинг ажиб дунёсига бемалол кириши учун имкониятларни тўлиқ очиб беришимиз даркор", дедилар.

Яхши китоб -- асл дўст, ойдин йўл кўрсатувчи йўлчи юлдуз. Бугунги демократик жамиятимизнинг ёшлари, умуман, бутун халқимиз истиқлол ғояси, Ватанга садоқат, миллатнинг ўзлигини англаш, миллатпарварлик руҳида тарбия олишларида умуман китоблар, айниқса, ўқув адабиётларининг роли бебаҳодир. Тобора сифати, савияси ва моҳиятига кўра китобларимиз, чунончи, ўқув адабиётларимиз ҳам жаҳон билан бўйлашмоқда.

Карим НОРМАТОВ,
профессор, шарқловчи

Хиванинг 2500 йиллигига

Пётр I нинг махфий режаси

Учинчи мақола

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

3000 дан ортиқ қўшин билан 1717 йил май ойининг охири-июннинг бошларида Гурьевдан чиқиб, Хива томон юрган Бекович-Черкасский Ёмба дарёси ирмоғини кечиб ўтади, икки кундан кейин эса Бағачат деган жойга қўнади. Сўнгра Дукчон, Мансулмас, Чилдоп, Сан Дурали ва Янгисув сингари қудуқли манзилларни босиб ўтади. Аммо жазирама иссиқ туфайли ўтлар қовжираб кетганлиги сабабли қўшиндаги от ва туяларни боқиш ғоятда оғир кечади. Бекович-Черкасский Янгисувга келгач, тинчлик ва дўстлик элчиси сифатида бораётганлигини маълум қилиш учун Шерғозихон ҳузурига Михаил Каретовни жўнатади. Шундан кейин қўшин йўлни давом эттириб Шершик қудуғи ва Қорақумобод ариғи орқали Оққўл ариғига келади. Тез орада унинг ҳузурига Хива хони Шерғози номидан икки киши ва Каретовнинг бир одами келадилар. Улар хон номидан Бекович-Черкасскийга от, тўн ва моллардан иборат совғаларни топширади. Шерғозихон душманнинг ёвуз ниятини яхши билар эди, аммо унинг бундай йўл тутиши рус қўшинларининг хонликка қарши ҳарбий юришига баҳона яратиб бермаслик маъносида қўлланган дипломатик найранги эди. Ўз навбатида Бекович-Черкасский ҳам Хива элчиларига ўзининг элчи сифатида келаётганини билдиради. Аммо Бекович-Черкасский ўз қўшини билан Оққўлдан чиқиб Хивадан тўрт кунлик масофада бўлган Қорағоч деган ариқ бўйидаги манзилга қўнади. Русларнинг хонлик пойтахтига шум ният билан жуда яқинлаб қолганлигидан хабар топган Хива қўшинлари рус аскарларига ҳужум қиладилар. Улар олов ёқиб отиладиган милтиқ (пилтали милтиқ), қилич, найза, ойболта, ўқ-ёй ва бошқа оддий қурол-аслаҳалар билан қуролланган эдилар. Босқинчиларда эса тўп, милтиқ ва бошқа такомиллашган қуроллар бор эди. Хива қўшинининг сони айрим манбаларда 100 минг, баъзиларида эса 60 минг кишидан иборат деб кўрсатилган. Жанг уч кун давом этгач, тўртинчи куни Хива хони Шерғозихон Эшонхўжа исмли элчисини юбориб, сулҳ таклиф этади. Элчи Бекович-Черкасскийга шундай дейди: “Хиваликлар ўзбошимчалик билан рус аскарларига ҳужум қилганлар, хон билмай қолган. Хоннинг сўрови шундан иборатки, агар Бекович-Черкасский ҳақиқатан ҳам элчи сифатида келган бўлса, у бунга бизни ишонтирсин”. Бунга жавобан Бекович-Черкасский, мен рус подшоси Петр I номидан ёрлиқ ва оғзаки топшириқлар билан элчи сифатида келганман, деб айтади ва татар Олтин Ҳусаиновни Эшонхўжа билан бирга Шерғозихон ҳузурига юқоридаги гапларни етказиш учун юборади. Элчини Шерғозихон эмас, балки лашкарбоши Қулунбой қабул қилади ва унга агар Бекович-Черкасский ҳақиқатдан ҳам элчи сифатида келган бўлса, унда хон ҳузурига ўзи келсин деган фикр айтилади. Элчи эса Эшонхўжа билан орқага қайтиб воқеани Бекович-Черкасскийга етказади.

Хиваликлар агар Бекович-Черкасский чиндан ҳам элчи сифатида келган бўлса, у ҳолда буни ўзи рўй-рост ўртага чиқиб айтишини ёки урушадиган бўлса жангга тушишини талаб қиладилар. Бунга жавобан Бекович-Черкасский шахсан Шерғозихоннинг ўзи келишини таклиф қилади ва у аввалига жангда руслардан 10 киши ўлдирилганлигини ҳам писанда қилиб ўтади. Бекович-Черкасский икки кун давомида хиваликларга қарши тўп ва милтиқлардан ўқлар отиб, уларни бир чақирим орқага чекинишга мажбур қилади.

Шундай қилиб ватан ҳимоячилари билан рус босқинчилари ўртасида икки маротаба қонли тўқнашув юз берди. Бироқ бу жангларнинг тўла тафсилотини гавдалантирувчи маълумотлар ҳалигача илмий истеъмолга киритилмаган. Улар кўпроқ Россия архивларида сақланган бўлиши табиий бир ҳолдир. Булар асосан Бекович-Черкасскийнинг ҳарбий юришида бевосита қатнашган туркман Хўжа Нафас, татар Олтин Ҳусаинов, Ёйиқ казаги Феодор Емельянов ва Михаил Спиридонов, қозоқ Уразмат Аҳметов сингари воқеалар шоҳидларининг эсдаликларидан иборат. Бу эсдаликларга кўра, айтилган жангдан кейин ўша хиваликлар Эшонхўжа яна руслар ҳузурига келиб, оролликлар ва туркманлар хоннинг рухсатисиз ўзларича ҳужум қилганликларини баён этиб, уларни ҳеч нарсадан хавфсирамай хон ҳузурига боришга чорлаган.

Бекович-Черкасский эса айёрлик билан аштархонлик татар Исмоил Мирзо ва Худойқул Мирзони Шерғозихон ҳузурига юбориб, улар орқали рус давлатининг элчиси эканлигини ва қорақалпоқлар ҳужумларидан сақланиш учун қўшин билан келганлигини маълум қилади. Орадан кўп ўтмай рус элчилари хоннинг лашкарбошиси Қулунбек ва Назархўжа исмли киши билан бирга келадилар. Ҳар икки томон бир-бирларига ҳужум қилмасликка аҳд қиладилар. Шерғозихон Эшонхўжа орқали Бекович-Черкасскийни ўз ҳузурига таклиф этади. Ниҳоят бунга розилик билдирган Бекович-Черкасский князь Михаил Замонов, бригадир Григорий Волков, 700 аскар ва бошқа кишилар билан хон ҳузурига келади.

Гувоҳ ҳикояси

“Бекович-Черкасский ва Михаил Замонов Шерғозихон чодирига таклиф этилди. У Петр I олий ҳазратларининг ёрлиғини, ясантирилган от, мовут, ҳар бири 5 газдан бўлган турли газламалар, каллақанд, кумуш идишлардан иборат совғаларни хонга топширди. Улар чодирда икки соат суҳбатлашдилар. Ўз навбатида хон ҳам Бекович-Черкасскийга безатилган бир яхши от ҳадя қилди. Сўнгра Бекович-Черкасский ўзи учун белгиланган чодирга жойлашди. Кўп ўтмай хон олган совғаларни, хусусан газламаларни чириганлиги учун Бекович-Черкасскийга қайтариб юборган. Бу Бекович-Черкасскийни шу даражада хижолатга ва ҳаяжонга солганки, кўзларида ёш билан, “Нима учун шундай қилдинг?”-деб Михаил Замоновни койиган. Бунга Замонов: “Мабодо орқага қайтишимизга тўғри келса, бир кунимизга ярар”, деб қилдим, деб жавоб берган. Кейинги куни Шерғозихон ва Бекович-Черкасский биргаликда Хива томонга йўл олдилар. Кечқурун улар 4 соат мобайнида суҳбатлашдилар ва зиёфатда бўлдилар. Сўнгра йўл давом эттирилиб, Хива қўшини Бекович-Черкасский орқасидан келаётган рус аскарларини унга яқинлаштирмади. Хивага икки кунлик йўл қолганда Порсунгул деган кечувга етдилар. Рус аскарлари бу ердан икки чақирим нарида тўхтадилар. Эрталаб Шерғозихон Бекович-Черкасский ҳузурига тўрт ўзбекни юбориб, рус қўшинларининг барчасини Хивага жойлаштириш ва озиқ билан таъминлашнинг имкони йўқлиги сабаб, уларни беш бўлакка ажратиб, турли шаҳарларга тақсимлашни таклиф қилди. Жумладан, Бекович-Черкасскийга ўз ёнидаги 700 кишини тарқатиш ва 200 одам билан қолиш ҳам айтилди. Бу сўровлар қабул қилиниб, беш қисмга ажратилган рус аскарлари хон амалдорларининг кузатувида беш тарафга олиб кетилди. Шундан кейин Шерғозихон буйруғи билан князь Михаил Замонов, аштархонлик дворян Кирьян Экономов, сўнгра Бекович-Черкасский ечинтирилиб, бошлари қиличдан ўтказилди. Бу воқеа 1717 йил 29 августда содир бўлди. Рус аскарлари ҳам йўлларда қириб ташланди, бир қисмигина асирликка олиниб, қулга айлантирилди. Юқоридаги уч кишининг бошлари Хивадаги бозорда осиб қўйилиб, халққа намойиш этилди”.

(Аштархонлик Олтин Ҳусаинов эсдалигидан)

Россиянинг жосус элчиси

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ўз элчи Бекович-Черкасскийнинг мағлубияти Петр I нинг Каспий денгизининг шарқий қирғоқларини эгаллашга қаратилган ҳаракатларига маълум маънода катта зарба берган эди. Юқоридаги ва Красноводскдаги ҳарбий истеҳкомларда шароитнинг оғирлиги сабабли Бекович-Черкасский қолдирган аскарларнинг кўпчилиги дардга чалиниб ўлиб кетган. Шунингдек, туркман қабилалари ўша қалъаларга ҳужум қилиб, ўнлаб рус аскарларини асирликка оладилар.

Ҳамдам СОДИҚОВ,
тарих фанлари доктори

Шу куннинг қаҳрамонлари

ҚАЛБДАГИ ТИЛАК

Фарғона вилоятининг Ўзбекистон туманида Ғафур Ғулом номли жамоа хўжалиги бор. Бу хўжалик нафақат вилоятда, балки мамлакатда ҳам анчагина номдор. Барча кўрсаткичлар бўйича илғорлик қўлдан берилмайди, давлат режаси доимо муддатидан олдин бажарилади. Шунинг учун ҳам катта концертлар, шоиру ёзувчилар, санъаткорлар, республиканинг таниқли одамлари билан учрашувлар шу ерда ўтказилади. Ўша қизғин дамларни соғиниб водийга йўл олдим. Ҳеч кимга билдирмасдан, бир ўзим жамоа хўжалиги далаларини, боғларни, пахтазорларни кезиб чиқдим. Шу хўжаликда жойлашган Аҳмадали Мамадалиев ҳамда Собиржон Холбековнинг фермер хўжаликларини айланиб чиқдим. Лўппи-лўппи бўлиб очилган пахталар, шовуллаб турган шолилар чандон кайфиятимни кўтармасин, негадир кўнглим тўлмади. Шунча ютуқлар қўлга киритилган бўлса-да, назаримда, ёзишга арзигулик ҳеч нарса тополмадим. Аксига олиб, мен излаган қаҳрамон ҳам учрай қолмади. Кун бўйи дала кезиб, ҳориб-чарчаган кўйи кечқурун идорага қараб кетдим. Идора олдида бош ҳисобчи Баҳодиржон ака ва раис муовини Мансуржон ака билан суҳбатлашиб турган бошқарув аъзоларига дуч келдим. Баҳодиржон ака мендаги ҳорғинликни кулгу билан чиқармоқчи бўлдими, ўзи биринчи бўлиб гап бошлади.

– Ҳа, домла, бугун машқингиз пастроқми?

– Домла излаганини тополмаганга ўхшайди.

Мансуржон ака билибми-билмайми, юрагимдагини топиб айтган эди. Шунинг учун тан олиб, тўғрисини айтиб қўя қолдим. Топқирлиги қувват бердими ё менинг тан берганим нашъа қилдими, Мансуржон ака гап жиловини қўлдан бергиси келмади.

– Тўғрисини айтганга хафа бўлмангу домла, баъзан сизларга ҳам қойил қолмайман. Нуқул кўз-кўз қиладиган қаҳрамонларнимими, кўпиртириб мақтайдиган ишларнимими излаб юрасизлар. Ахир қачон оддий одамлар ҳақида, оддий меҳнат жараёни ҳақида ёзасизлар.

Мансуржон ака ҳақ эди. Аммо менинг ҳам ён бергим келмади. Бироқ менинг эътирозларим бироз кучсизлик қилдими, ҳар қалай Мансуржон ака яна бўш келмади. Ёнида турган хушбичим йигитни кўрсатиб гапини давом эттирди.

– Мана бу йигитнинг исми Абдулаҳад, шу хўжаликнинг бошқарув аъзоси, омбор мудири. Бундай қараганда унинг бажараётган ишида ҳеч қандай қаҳрамонлик йўқ. Аммо хўжаликка нимаики керак, шу йигит топиб келяпти. Яна халқнинг яхши-ёмон кунигаям, йўқни йўндириб, шу йигит яратяпти. Хўш, нега энди у ҳақда ёзмаслик керак...

Шундай хаёллар оғушида Косонсойга кириб келганимда дид билан экилган гулларга кўмилган бир бино диққатимни ўзига тортди. Бинонинг чор-атрофи боғ бўлиб, унда турли хил мевали ва манзарали дарахтлар экилган эди. Беихтиёр бино пештоқига кўз югуртирдим: “Қурилиш-иқтисод коллежи”. Ҳовлига киришим билан қотмадан келган бир кишига дуч келдим. Турмуш ташвишлари пешонасига чизиқлар тортган бу одам шу коллежнинг директори Абдусами Олимов экан. Домла билан узоқ суҳбатлашдик. Суҳбат халқимиз эришган мустақиллик, уни мустаҳкамлаш, истиқлол берган имкониятлар, бугуннинг ишлари, эртанинг ташвишлари ҳақида бўлди. Абдусами ака самимий гапирди, ҳеч нарсани қўшиб-чатмади, борини юракдан чиқариб айтди.

Суҳбат асносида коллеж биносини айланиб чиқдик. Тўғриси, қисқа бир муддатда шунча иш қилинганига ақлим бовар қилмади. Бино атрофи қандай чамандзор боғ бўлса, хоналар ҳам шундай дид билан безатилган, деворларда бир қарич бўш жой йўқ. Ҳаммаёқ Ўзбекистон тарихи, мустақиллик одимлари акс эттирилган лавҳалар билан жиҳозланган.

Мустақиллик меваларидан бири бўлган бу билим даргоҳида олиб борилган ишлардан бироз бўлсин кўнглим тўлди. Домла ҳамроҳлигида бошқа бир билим даргоҳи – Косонсой тиббиёт билим юртига йўл олдик. Билим юрти директори Шавкатхон опа Қамбарова ҳам Абдусами ака каби жонфидо инсонлардан бири экан. Узоқ йиллар раҳбарлик қилиш натижасида йиғилган тажриба сабабми ё ички бир самимият боисми, ҳарқалай, опа билан эркин гурунглашдик. Даврамизга билим юрти директорининг ўринбосарлари – Муҳаммадали ака, Тоҳиржон ака, ўзбек, тожик, қирғиз, рус тилларида бирдай эркин гапира оладиган корейс йигити Костя ака ва бошқа ўқитувчилар келиб қўшилгандан кейин суҳбат янада қизиди.

Шавкатхон опа билан Абдусами аканинг фикрлари бир жойдан чиқди.

– Мана, мустақиллигимизга ҳам олти йил тўлиб еттинчи йилга қадам қўйдик. Аслида олти йил оқ соч дунёнинг ёши олдида ҳеч гап эмас. Лекин бундай олиб қарасангиз, виждонан ишлаган одам ўз ҳаракатининг дастлабки натижаларини кўриши мумкин. Мисол учун мана шу билим юртимизнинг ўзини олинг. Олдин ҳаммаёқ қақраб ётарди. Эндиликда боғ-роғ, гулзор ташкил қилдик. Биноларни, хоналарни таъмирлаб, энг сўнгги талабларга жавоб берадиган даражада жиҳозладик. Абдусами ака эса бу ишларга қўшимча равишда билим юрти атрофига икки минг туп терак ҳам экдилар. Худо хоҳласа, ҳадемай биз қилган ишларнинг ҳам натижалари кўриниб қолади.

Гапни Абдусами аканинг ўзлари илиб кетдилар.

– Диққатга сазовор яна бир нарса ҳақида айтмоқчи эдим. Назаримда бу ҳақда гапирмасам бўлмайди. Бундан бир неча йиллар олдин ёшларимиз ўзларини савдо ишларига, бозорга ёки пул топишнинг бошқа енгилроқ йўлларига урган эдилар. Эндиликда улар илм олишга ташналар. Менимча, ёшлар етарли билим ва кўникмаларсиз буюк келажакни қуриб бўлмаслигига ишонч ҳосил қилишган. Билим юртимизга кириш истагини билдирган ёшларнинг режадагидан бир неча баробар кўплиги ҳам шундан далолат бериб турибди.

Костя аканинг фикрлари домланинг мулоҳазаларини тўлдирди. У билдирган тилаклар даврадагиларнинг ҳам дилидаги гап бўлди.

– Собиқ иттифоқ парчаланиб кетгач, ўз мустақиллигини эълон қилган айрим республикаларда ҳали ҳам нотинчлик ҳукмрон. Худога шукурки, бизда ҳамма миллат вакиллари тинч-тотув, бир оила фарзандларидек аҳил яшаяпмиз. Қайси миллат вакили бўлмайлик, дилимиздаги бир эзгу ният – илоё мустақил Ўзбекистонимиз осмони ҳамиша мусаффо бўлсин, тинчлик, фаравонлик ҳар бир оилага, ҳар бир одамга доимо ёр бўлсин!

ТЕМИР ҚУРБОН

«Чиққан қиз» мақоласи босилгач

ТИЛЛО ТОҒИ МЕРОС БЎЛСА ҲАМ...

7-мақола

Ушбу мақолалар тизимини қоралашга ўзим ҳам яқин-яқингача тушуниб етмаган ҳақиқатни тан олишим сабаб бўлди:

... Тошкентга ишга келганимга йигирма йил тўлди. Ўшанда онам етмиш беш ёшда эдилар. Дўппининг хомини тайёрлардилар, ҳафтанинг ҳар пайшанба, якшанбасида бозорга борардилар. Қиш чилласими, ёз саратоними — фарқи йўқ, саҳарда оғиргина халтани кўтариб кетганларича, пешиндан кейин сотилган нарсаларнинг пулига рўзғор каму кўстини қилиб, икки қўлларига зилдай юкларни ортиб қайтардилар. Рўзғордан орттирган пулларини ёки асраб қўярдилар, ёки биз-қизларига кийимликлар олиб, сандиққа солардилар. Қачон борсам, қайтишимда қўлимга пул тутқазардилар ёки «Манавини тиктириб ол», — деб кийимликни олдимга қўярдилар. Мен тузуккина маош олиб, қалам ҳаққи ишлаб юрган, ўзидан бошқа ташвиши бўлмаган одам хурсандчилик билан уларни олардим. Ўзимни бою бадавлат хонадоннинг фарзанди қилиб кўрсатгим келармиди... ишқилиб, кийим устига кийим олишдан ўзимни тиёлмасдим. Ҳолбуки, бизга ҳам она, ҳам оталик қилаётган волидамнинг эгниларида ҳамиша ранги унниқиб кетган кўйлаклар, оёқларидаги махси йиртилиб, чок ушламайдиган ҳолга келиб қолмагунича, янгисини олмасдилар...

Йиллар ўтаверди. Тошкентда оилали бўлдим. Рўзи азалда пешонасига битилган ризқу насибалари билан болалар дунёга келди. Ёшимиз улғайди, ҳаётдаги масъулиятимизни чуқур ҳис этмоғимиз шарт бўлган вақт аллақачон келди. Ўзимиз танлаган соҳанинг каттами, кичикми бир ходими бўлдик.

Фақат...

Онам учун ҳамон ҳаётда мустақил оёққа туриб олмаган одамдек эканман. Йўқ, менга ишонмаганликлари, бир ишнинг бошини тузук-қуруқ тутмаганим, рўзғорни юритолмаганимиз учун эмас, балким ўзимни тутишим, гап-сўзларим билан онажонимнинг дилларида мунтазам хавотир, ташвиш уйғотарканман. Қандай қилиб, дейсизми?

Орамиз йироқ, йўлларда эзилмасин, эскириб қолмасин, деб Марғилонга одмигина, урингангина кийимларимни кийиб борардим. Энг асосий мақсадим онамни кўриш ва баъзан хизмат юзасидан бўлганлиги сабабли, ортиқча кўйлак ҳам олмасдим. Бугун ўйлаб қарасам, Марғилонга йиллар давомида нечи бора бир хил қиёфада бориб келарканман.

Нима бўпти, дерсиз. Балким, бу мушоҳадалар айримларга жуда бачкана, кулгили бўлиб ҳам туюлаётгандир.

Онам ҳар гал борганимда аллақачон бисоти фарзандларга бўлиб берилган, супра қоқди нарсалар қолган сандиқни очиб, ундан менга нимадир олиб берардилар: «Кўйлак тиктириб ол», — дердилар. Бир куни уйдан қайтарканман, қўлимга пул тутиб: «Мана шунга тузукроқ кийим олгин», — дедилар. Айтишларича, бу бир неча ойлик нафақа пулларидан орттириб тўплаганлари экан. Мен рад қилдим, шунда опам мени чеккага тортиб: «Олавер, шунда хурсанд бўладилар. Кўпчиликнинг орасида юрасан, кўримли кўйлагиям йўқ, деб атайлаб шу пулни тўпладилар», — деб қолдилар. Миямга зарб урилгандай бўлди. Демак, мен энг чиройли, кўримли либосларимни бошқалар ҳузурига кийиб борибман-у, онамнинг олдиларига келганда... нега чақмоқдек, кўзлари қувонтирадиган бўлиб келиб онажонимни ҳурсанд қилишни, кўнгилларини хотиржам этишни билмадим?! Ҳаттоки энг қийин аҳволга тушган пайтларимда ҳам, онамга ўзимни бекму кўст, рўзғори тўкис, дили хотиржам қилиб кўрсатишим шарт эмасмиди?!

Шундагина мен меҳрибонимнинг ҳар гал кўришганимизда: «Катта шаҳарда яшайсизлар, сизларга осон эмас, ҳаттоки ошкўкларни ҳам сотиб оласизлар», — деб чин дилдан ачиниб гапиришлари боисини англай бошладим. Қиш кунларида кимдир йўқлаб олиб келган тўрт дона тансиқ мевагача ўзлари емай, бизга атаб беркитиб қўйишлари... камқувватликлари учун шифокор ёзиб берган дорини олмай, менинг қизчам учун кўйлакча олганлари... ҳар гал хайрлашиб чиқишим олдидан астагина: «Келиб кетишинггаям анча-мунча сарф бўлади, ишқилиб, борганингдан кейин қийналиб қолмайсизларми?» — дейишлари... ҳамма-ҳаммаси менинг ҳаётим, тақдирим, рўзғоримдан ташвишда эканликларидан...

Шундан кейингина жонажон уйимизга борадиган бўлсам, имкон қадар ўзимга қарайдиган, моддий қийинчиликлар ҳақида сўз очмайдиган бўлдим.

Оталар, оналар фарзандлари, айниқса, рўзғорли қизларининг нимадир кўтариб келишидан асло умидвор бўлмайдилар. Лекин англадимки, уларнинг ҳузурига иккитагина иссиқ нон, жиндеккина мева-чева билан бормоқнинг маъноси ҳам: «Отажон, онажон, биз яхши яшаяпмиз, асло хавотир олманг», — демоқ билан тенг экан.

Бу кўҳна дунё, ҳаёт аталмиш ғанимат неъмат ота-оналардан фарзандларга энг улуғ мерос бўлиб қолаверади. Ота-оналарнинг орзу-ҳавaслари-болаларининг тиниб-тинчиб, ўзидан кўпайиб, ўзгаларга муҳтож бўлмай яшаб кетмоқларини кўрмоқдир. Ота-она жисму жонида милтираган ҳаёт шамчироғининг охирги нуригача боласига илинади... илинади-ю... ҳаёт қонуни қатъий: ахир бир кун кетмоқ бор. Шунинг учун улар ўз ўғил-қизларига тилло тоғидан мерос қолдирганларида ҳам, дилларида: «Бу тоғ ахир бир кун тугайди. Шунда болам нима қиларкин, қийналиб қолмасмикин» деган хавотир яшайди. Ёш оилалар қанчалар тез мустақил рўзғор тебратишга ўргансалар, ота-оналарнинг орзу-ҳавaслари шунчалар тез рўёбга чиқади.

Менинг азиз сингилжоним, дугонам, гапларим чўзилиб кетди. Мақсадимни бир қадар англатолган бўлсам, қанийди!

Ота-оналар узоқ умр кўрсинлар, набиралар даврасида яйрасинлар. Уларнинг руҳий мадад эканликларининг ўзи бемисл давлатимиз. Ҳар биримизни дунёга келтириб, боқиб, тарбиялаб, камолга етказиб, ҳаётга узатгунча озмунча қийинчиликлар тортишдими? Энди қолган умрлари роҳатда, осойишталикда, тоат-ибодатда, файзли ўтсин. Барчамизнинг қутлуғ ниятимиз шу эмасми, ахир!

Муҳтарама УЛУҒОВА

1969 йилда Американлик фазогирларнинг Ойга учгани бутун дунё аҳлини лол қолдирган эди. Лекин ана шу ҳақиқатни рад этаётган одам ҳам бор экан. Унинг айтганлари воқеликка зид бўлиши билан биргаликда ўқувчилар диққатини ўзига жалб этувчи жиҳатларга ҳам эга.

Ральф Рене – америкалик бу муҳандис билими кучли кишиларни ўз таркибида бирлаштирувчи “Мэнса” ташкилотининг собиқ аъзоси. Собиқ дейишимизнинг боиси у ташкилот аъзоларини калтафаҳмликда айблаб, унинг таркибидан бутунлай чиқиб кетган. Агар Ренининг билим даражаси ҳақида сўз юритадиган бўлсак, у АҚШ аҳолисининг икки фоизини ташкил этувчи ноёб иқтидорлилар рўйхатига киради. Рене ўзининг Ойга доир “Апполон” дастури тўғрисидаги китобида шундай дейди: “Инсон ҳеч қачон Ойга қўнмаган. Бу воқеа ҳақидаги фильм ва суратларнинг бари – ясама. Съёмкалар Ердаги махсус павильонларда тасмага туширилган”.

Бундай ақл бовар қилмас фикрни айтишга Ренени нима мажбур этган? Шов-шув ортидан қувиш истагими? Ёки ноёб ақл-идрок эгаси оддий одамларни ўзи истаган нарсага ва ҳатто қорани оқ дея ишонтира олиш мумкинлигини исботлаш орқали машҳурликка интилишми? Эҳтимол. Лекин нима бўлганда ҳам Ральфнинг мулоҳазалари кишида қизиқиш уйғотади. Хулосани эса ҳар кимнинг ўзи чиқариб олаверади:

“Бизнинг фазогирларимиз Ойга байроқ ўрнатаётган фильмни илк марта кўрганимда, – дейди Рене, – байроқ чеккалари гўё ҳилпираётгани диққатимни тортди. Ойда ҳаво бўлмаса, шамол қайдан эсиши мумкин?..”

Аввалига бу ғалати “камчилик” Ренени унчалик ҳам ўйлантирмаган. Бироқ, бундай мантиққа зид ғалатиликларнинг кўпайганидан кўпайиши муҳандисни чуқур мушоҳада юритишга ундайди. Съёмкадаги Луноходнинг юришини зийраклик билан кузатиб турган Рене ғилдираклар остидаги майда тошчанинг худди Ердагидек тезлик билан тушаётганини пайқади. Ахир Ойнинг тортишиш кучи олти баробар кам-ку, ўйланиб қолади муҳандис...

“Америка остонада” рангли фотоальбом Ренининг қўлига тушиб қолганида, у “Ойга ташриф” мавзуига бағишланган ҳар бир суратни махсус лупа билан кўриб чиқади.

“Мисол келтирадиган бўлсак”, – дейди Рене, – бир суратда аппаратнинг пластик антеннаси тиниқ кўриниб турибди. Эътибор беринг, телескопик эмас, пластик антенна. У сийқ атмосфера босимида, устига устак аппарат 600 градус қиздирилганида нима учун эриб кетмади? Яна бир топилма – Ойдаги тасвирда осмон қоп-қора, бирон та ҳам юлдуз йўқ. Улар қайга ғойиб бўлишган? Юрий Гагарин коинотда бўлганида юлдузларнинг улкан ва доимо ярқираб туришини айтганди. Шундай бўлиши ҳам керак. Ҳаттоки Ер курасидан туриб биз ифлосланган атмосфера қатлами ортидан юлдузларни кўришимиз ва суратга олишимиз мумкин. Нима учун Ой узра юлдузлар йўқ? Балки чинакам самони павильон шароитида моделлаштиришнинг иложи йўқдир?..”

Россияда чиқадиган “Мўъжизалар ва саргузаштлар” журналида Рольф Рене билан бўлиб ўтган суҳбат мазмунига кўра бу мулоҳазалар янгилик эмас, балки улар “Тоғ эчкиси –1” фантастик фильми сценарийси учун асос вазифасини бажарган. Фильм сюжети бўйича фазогирлар Марсга учмоққа шайланишганида, Марказий Разведка Бошқармаси парвозни ўзгартиради. Ўшанда қизил сайёрани тасвирга олиш жараёни Аризона чўлларида кечганди...

Демак, ҳаммаси павильон майдончасидан съёмкалар экан-да? Бунга ишониш қийин. Ишонишни истаймиз ҳам. Лекин асаббузар Рене яна бир антиқа ҳолатни пайқаб қолган. Мана фазогир Олдриннинг китобидан келтирилган парча. Унда фазогир Фрэд Эйзнинг инқиллаб-синқиллаб Ой аппаратига чиқиб олиши сўнгра аппарат зинасининг синиб кетгани тасвирланган фильм ҳақида сўз борарди... Аммо Фрэд Эйз ҳеч қачон Ойда бўлмаган-ку! Унинг коинотга ягона парвози “Апполон-13”да кечган, бироқ Ой сиртига қўниш унинг дастурига киритилмаган. Шундай экан, қачон, қаерда, қандай шароитда Фрэд Эйз “Ойда юрган”?

Рене яна одатий ҳолга мос келмайдиган ўнлаб кузатувларни қайд этади. Бунда “Апполон-13” фильми ёдга олинади. Замонавий компьютер технологияси, компьютер графикаси воситасида инсонни исталган сайёрада тасвирлаш мумкинлигини ажабтовур кадрлар яққол тасдиқлаб турарди.

Ҳурматли ўқувчи, дарров инсон Ойда бўлмаган эканда, қабилида хулоса чиқаришга шошилманг. Бизни қизиқтирган жиҳати – Рольф Рене пайқаб қолган майда-чуйдалар. Эсингизда бўлса, “Апполон” дастурига тайёргарлик “совуқ уруш” муносабатлари даврида кўрилганди. Ўша пайтда унинг нуфузи энг долзарб масалага айланиб шунинг учун ҳам ҳамма нарса юз берган бўлиши мумкин. Американликларнинг илк бор Ойга қадам қўйишини эса ҳали XVI асрдаёқ франгистонлик улуғ соҳибкаромат Мишель Нострадамус ҳам башорат қилганди.

Хорижий матбуот асосида
НАЗОКАТ тайёрлади.

ҚЎШИҚЛАРИМ — ЮРАК СЎЗЛАРИМ

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Муяссар РАЗЗОҚОВА билан суҳбат

Бир куни экранда Муяссар опа пайдо бўлдилар. Холам аввалига экранга тикилиб турдилар-да: «Чеҳраси нурлик аёл экан. Мафтун қилиб қўйди-я. - дедилар жилмайиб- Овозини баландлаб қўй. Бирам ёқимли...»

-Ие, холажон, операни жинингиз суймасди-ю - ажабландим мен.

-Операнинам эшитадиган қилиб айта билар эканда, қизим-дедилар холам меҳр билан...

Алишер Навоий номидаги Академик катта опера ва балет театрининг муҳташам биносига кириб борар эканман, қулоғимга ўша таниш ёқимли овоз эшитилди. ''Репетиция қилаётган бўлсалар керак''- деб ўйладим.

''Тайёрлов дарслари''- репетиция хонасига қўшиқ оҳанглари ёрдамида қандай етиб борганимни билмай қолдим. Хонага назар ташлар эканман, девордаги суратга кўзим тушди.

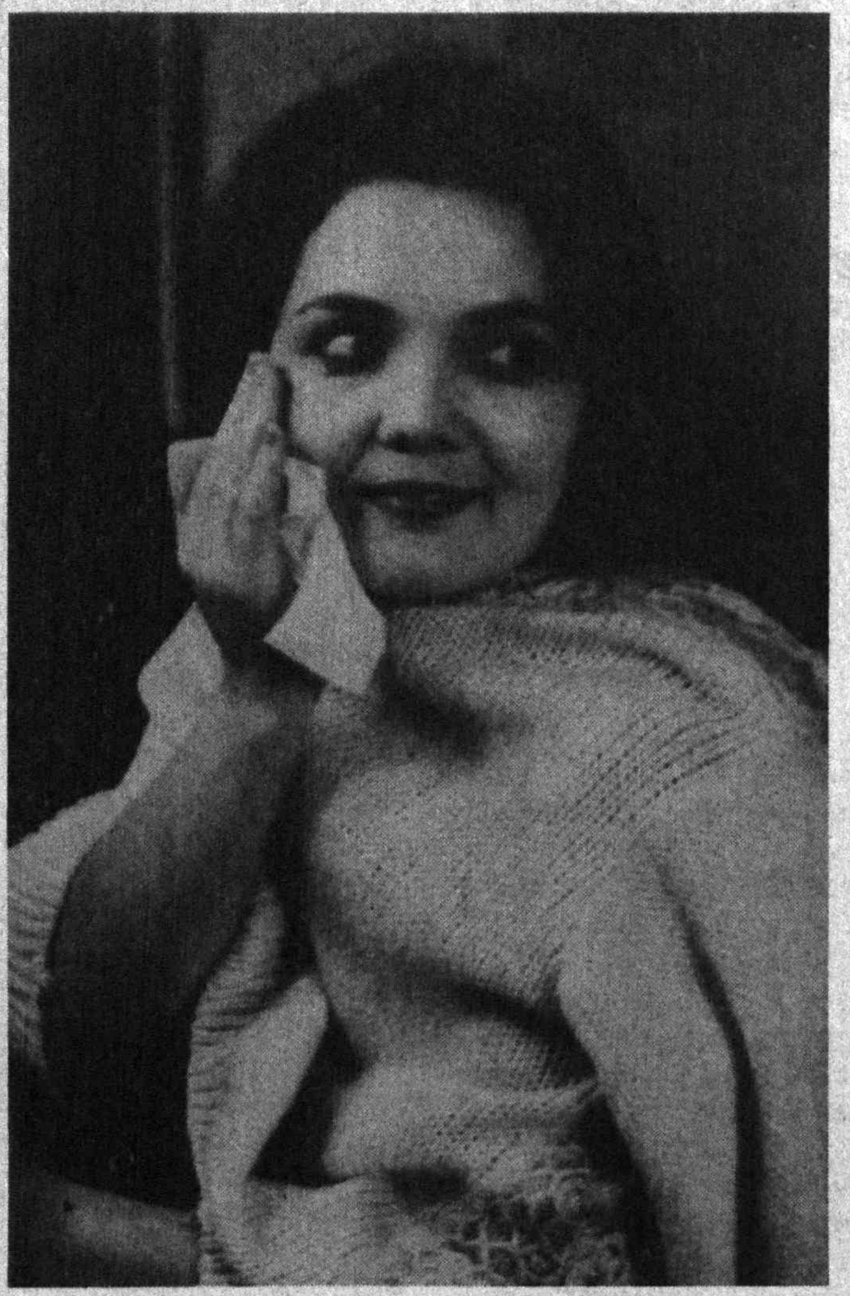

Суратда Ўзбекистон халқ артисти Ҳалима опа Носирова жилмайиб қараб турардилар. Муяссар опанинг қўшиқлари-ю, Ҳалима опанинг қўшиқдай мафтункор чеҳрасини кузатар эканман кўнглимни аллақандай сеҳр чулғаб олди. Ҳалима опани энам раҳматли: '' Ўзбекистонимизнинг булбули-да бу. Булбулдай овозингдан ўзим айланай ''деб алқар эдилар.

Муяссар опа билан суҳбатимизни бошлар эканман ҳол сўраган бўлдим:

– **Ҳорманг, Муяссар опа...**

– Саломат бўлинг. Дарсларимиз бироз чўзилиб кетди.

Агар дарс ёки опера қўйилаётган пайтда ҳаммасини ўзим ҳоҳлагандай қилиб айта олсам роҳатланаман. Жисмонан толиққанимни ҳам сезмайман. Мабодо қўшиқ мен ҳоҳлаган оҳангда айтилмаса ҳам руҳан, ҳам жисмонан толиқиб кетаман. То ўзимга келиб олгунимча қийналаман.

-Адашмасам, ҳозир дарсда хорижий тилда куйлаётган эдингиз чоғи?

-Адашмадингиз, мен бир пайтлар рус тилида ижро этган ''Ритолетта'' операсини италян тилида ижро этдим. Бу албатта бизга истиқлол берган имкониятларнинг меваси. Йўқса, барча опера дурдоналари рус тилида куйлаб келинган. Ҳозирги кунда Итальян операсини итальян тилида, немис операсини немис тилида саҳналаштирмоқдамиз. Шуни мамнуният билан қайд этиб ўтишни истардимки, 1995 йилда театримизда италиялик режиссёр Франческо Сфорца улкан бастакор Гайатано Доницеттининг ''Лючия Диламермуар'' операсини қўйди. Бу ишга Италия элчихонаси бош-қош бўлиб ҳар томонлама қўллаб қувватлади. Мен операдаги Лючия образини ижро этдим.

- Демак, хорижий тилларни ҳам мукаммал билар экансиз-да.

- Ҳа, имкони борича кўпроқ тил ўрганишга ҳаракат қиламан. Кундан кун ижодий сафарларимиз кўпайиб бораётган экан, ҳар бир халқнинг операсини ўз тилида куйласангиз куйлаганингиз ўша халқнинг дилига тезроқ етиб боради.

Яна шуниси борки, консерваториянинг опера синфларида операнинг ватани ҳисобланган Италиянинг итальян тили алоҳида ўрганилади. ''Лючия Диламермуар'' устида иш олиб борганимда итальян тилини ўзлаштириш борасидаги ишимни янада чуқурлаштирдим. Опера Ўзбекистон-Италия маданий алоқаларидаги янги босқич бўлди.

Истиқлол юлдузлари

– Ўзбек миллий операси ҳақидаги фикрларингиз...

– Бу ҳақда узоқ сўзлашим мумкин. Чунки, менинг энг асосий қайғум ҳам, қувончим ҳам ўзбек миллий операсининг ҳозирги ва эртанги кунидир.

Ўттиз беш йиллик танаффусдан сўнг 1993 йили Мухтор Ашрафий либреттоси асосидаги ''Дилором'' операсини қайта тикладик. Мен Дилором партиясини ижро этдим. 1994 йили миллий операмизда яна бир қадам қўйилди. Мен Мустафо Бафоевнинг ''Умар Хайём'' операсини назарда тутмоқдаман. Унда Феруза образини яратдим.

Бир нарсани қувонч билан айтишимиз керакки, жамоамиз миллий операни саҳналаштиришда ҳам, жаҳон дурдоналарини

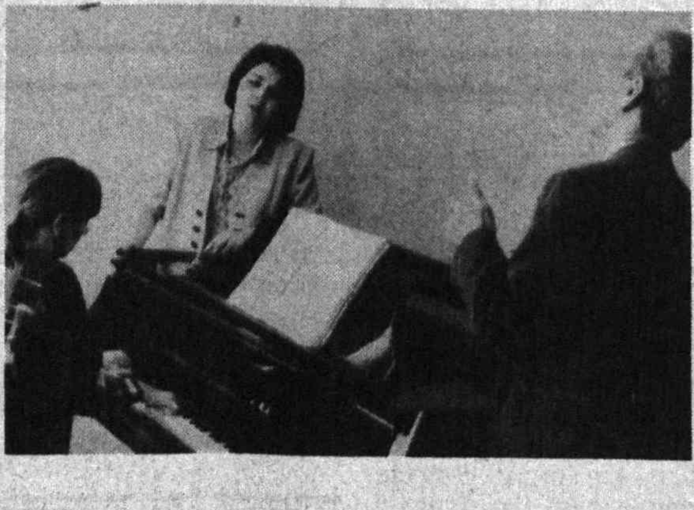

қўйишда ҳам бир хил муваффақият қозонмоқда. Масалан, бизни Словакия миллий опера театри ўз саҳнасига таклиф қилди. Айрим молиявий сабабларга кўра бу таклиф жавобсиз қолди. Биз Ўзбек операсини Европа саҳнасига олиб чиқмоқчи эдик. Афсуски, соҳамиздаги айрим мутасаддилар буни тушуниб ета олишмади. Яна шуниси ҳам борки, айнан театримизнинг ўзида опера соҳасига бўлаётган муносабатлар мени жуда хам қийнайди.

– Шу ўринда бир саволга жавоб бериб ўтишингизни истардим. Сир эмаски опера ва балет хусусида ўзбек томошабинини билан хориж томошабинининг фарқли томонлари бор...

– Айтганингиздай, бу ҳақда кўп ўйлайман. Аввало шуни айтмоқчиманки, опера ижрочилик санъатининг чуққиси сифатида беш асрдан буён яшаб келмоқда, бундан кейин ҳам яшайди. Тўғри, опера-мураккаб санъат. Аммо у жаҳон маданиятининг устивор йўналиши. Унинг ўзига хос яширин ва мураккаб гўзал асрорлари, юксак оҳанглари бор. Агар буни ўзбек томошабини англаб етмаётган экан, демак биз ижрочилар томошабинга ўша сирлар дунёсини ўз миллий қарашларимиз ва оҳангларимиз йўлида очиб бера олмаяпмиз. Ўзбек томошабини жудаям нозик таъб, сезгир томошабин. Сизнинг санъатга қай даражада фидойилик билан ёндашаётганингизни ҳис қилиб билиб туради.

Кўпинча мени излаб қўшиқчи бўлиш орзусидаги қизчаларимиз етаклаб келгувчи мухлисларимнинг аксарияти ўзбеклардир. Улар кундан кунга ортиб бормоқда.

–... Келажакда ишончингизни оқлайдиган шогирдларингиз анчагина бўлса керак.

– Ҳа, анчагина. Айниқса 12 ёшли шогирдим Дилрабога жуда ишонаман

– Устозларингиз...

– Шогирдлар ҳақида сўзлаганда албатта устозлар ҳақида айтиб ўтмоқ ҳам қарз, ҳам фарздир. Санъат-

га кириб келишимда устозим Саодат Қобулованинг хизматлари жуда катта. Операнинг мураккаб ва беқиёс оламига илдам кириб боришимда эса устозим немис аёли Розалинда Лаут жон куйдирганлар.

– Энг севимли машғулотингиз нима?

– Мутолаа. Яқинда Плассидо Домингонинг автобиографик асарини ўқиб тугатдим. Кўпроқ санъаткорларнинг ҳаёти ёритилган асарларни ўқишни яхши кўраман. Уларнинг ҳаёти мен учун ниҳоятда қизиқарли ва улардан ўзимга керакли сабоқ оламан. Ахир, уларнинг изтироблари менинг изтиробларимга, қувончлари менинг қувончларимга уйқаш. Ўзбек адабиётидан Абдулла Қодирий асарларини қайта-қайта мутолаа қиламан. ''Меҳробдан чаён''даги Раъно образини жуда яхши кўраман, Жасоратни ва ўз мақсадларига фидойиликни ниҳоятда қадрлайман. Ўзимдан ҳам доим ана шу талабларга жавоб излайман. Ёш қизчалигимда ҳам баланд овозда айтиладиган жарангдор қўшиқларни тинимсиз айтиб юрардим. Яна ''Мафтунингман''даги ''Мафтун бўлдим'' деган қўшиқни шундай мароқ билан айтардимки, эсласам ҳозир ҳам завқланиб кетаман.

Муяссар опа сўзласа сўзларидан, жилмайса кўзларидан нур тўкилаётганга ўхшайди гўё... Унга боқиб фақат Меҳр, фақат Муҳаббат ҳақида ўйлагинг, ўзларидан ҳам тезроқ муҳаббат ҳақида сўрагинг келаверади.

– Муҳаббат деганда мен биринчи ўринда санъатига бўлган муҳаббатни тушунаман. Бу деганим санъатсевар халқимга, Ватанимга бўлган чексиз муҳаббат туфайли кўзда тутган мақсадларимга бўлган интилишларимдир.

Дарвоқе, яқинда нишонланган истиқлолимизнинг олти йиллик шодиёналари руҳи юртимиз бўйлаб кезиб юрибди. Мен ушбу фурсатдан фойдаланиб барча юртдошларимни байрам билан чин дил-дан қутлайман. Ҳар бир инсоннинг қалбида«Ватан» деган муқаддас ошиён ва унинг осмонлари эзгулик ёруғлигидан мусаффо бўлсин! Мен кейинги йилларда яратган барча қўшиқларимни ана шу тилаклар ва ниятлар асосида яратганман. Мустафо Бафоев мусиқаси билан ''Ватан''(Абдусаид Кўчимов шеъри), Рустам Абдуллаевнинг ''Тўйларинг муборак, Ўзбекистоним!''(Нормурод Нарзуллаев шеъри),«Порла, байроқ» (Азим Суюн шеъри), бастакор Анор Назаров мусиқаси билан''Ифтихор''(Ҳуснилдин Шарипов шеъри) қўшиқлари шулар жумласидандир.

Гарчи биз мазза қилиб суҳбатлашиб ўтирган бўлсак-да сал нарироқда бизни кутиб турган режиссёрнинг норози оҳангдаги қиёфасига кўзим тушиб вақтимиз тугаганини англадим. Муяссар опа ҳам албатта бундан бохабар эдилар.

Яна қанча самимий талаклару гўзал орзулар оламидан кетишни сираям хоҳламаган бўлардим.

Афсуски, режиссёр бизга эшиттириб таъкидлаганларидек, «Бош Қаҳрамонсиз ҳеч нарсани ҳал қилиб бўлмайди-да!»

Хайрлашувдан сўнг... яна ўша хонадан Муяссар Раззоқованинг овозлари янграй бошлар экан, ёш қизалоқнинг ''Мафтун бўлдим'' деган қувноқ хиргойиси ёдимга тушди. Муяссар опа, болаликдай беғубор ва осмоний туйғулар порлаган кўзларингизга мухлисларингиз айта олмаган бир гапни айтмоқ истардим:

– Мафтунингизман...

Мухтасар ТОЖИМАМАТОВА

ЖАЖЖИ ВА ... ДАРДЛИ БОЛАЛАР...

Соғлом авлод учун

Болалик... Қувноқ, шўх, ўйинқароқ, югуриб, юриб толмайдиган гўзал болалик. Лекин болалик даврини шугина сўзлар билан тасвирлаб бўлмайди. Сиз шу боликнинг ўйинқароқлиги, шўхлиги билан чекланманг, янада ўйинқароқ, янада шўхроқ бўлишни ҳоҳлаган маҳзун ва мунгли кўзлар билан боқиб турган болалар ҳам бор...

Тошкент шаҳар, Оқтепа маҳалласида шаҳар болалар сил касалликлари сиҳатгоҳи жойлашган. Ушбу масканда мазкур хасталик билан оғриган болалар даволанишади. Сиҳатгоҳнинг йўлакчасидан кириб борарканмиз, соя-салқин боғдаги ўриндиқларда қалдирғочлардек тизилишиб, тарбиячи опаларининг эртагини тинглашаётган болаларга кўзимиз тушди. Биз улар билан саломлашиб, суҳбатлаша бошладик.

– **Сиҳатгоҳга келганингизга кўп бўлдими?**

– Бу ерга келганимга 3 ой бўлди, - дейди 9 ёшли Азиза, - биз бу ерда даволанамиз, расмлар чизамиз, эртак эшитамиз. Шифокоримиз Умида /Лутфуллаева/ опамлани жуда яхши кўраман. Улар худди ойимга ўхшайдилар. Ойимдек меҳрибонлар...

Барно. 11 ёш:

– Сиҳатгоҳда 3 ойдан бери даволанаман. Ҳар куни қизиқарли ўйинлар ўйнаймиз. Агар яхши қизча бўлиб кўпроқ ўйнасам тезда тузалиб кетар эканман, Умида опам айтди.

– Сил аслида ижтимоий касаллик, - гап бошлайдилар мазкур сиҳатгоҳнинг бош шифокори Шарофат Раҳимова, – бугунги кунда болалар ва ўсмирлар соғлигига жиддий эътибор қаратиш мақсадида Республикамиздаги сиҳатгоҳлар бирлаштирилди. Бу касаллик билан оғриган фарзандларимиз соғлиги нафақат ота-она балки, давлатимизнинг ҳам диққат марказида турибди. Келажагимиз бахти - саодати учун барча чора-тадбирлар кўрилмоқда.

Офтобда тобланиш, шифобахш гиёҳлардан ичимликлар, оёқ ости нуқталарини уқалаш, умумий уқалаш, физиотерапия хонасининг мавжудлиги, ультрабинафша нурлари билан, электр токлари билан даволаш йўлга қўйилган. Эндиги режамиз - капитал таъмирлаш ишларини бошлашдир. Ҳомийларимиз: Қизил Ярим Ой жамияти 20.000 сўм; яна бир ҳомиймиз Ўзбек Геофизика ташкилоти 141.000 сўм маблағ ажратдилар. Биз албатта улардан миннатдормиз. Бу маблағга болаларимизга ёзги айвончалар, томошагоҳлар қуриб, бассейнлар барпо этиб берсак, уларнинг жажжи... лекин дардли кўнгилларини анча кўтарган бўлар эдик.

Дилрабо ДАВЛАТОВА

Асад ДИЛМУРОД

ОҚ АЖДАР САЙЁРАСИ

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

– Ёруғ оламда нелар бўлаётир? – деди у ниҳоят жаҳл аралаш. –Куни кеча бир аёл ҳам шунақа... шикоят қилувди.

– Йўғ-е, наҳотки? – дедим бўзариб.

– Ёлғон айтсам тил тортмай ўлай!..

Тузуккина ясан-тусан қилиб, қош-кўзини бўяган хушқомат жувон Қамар Жонтойни ҳоли-жонига қўймай ташқарига судрайди.

Рўпарадаги бекатда қизғимтир папка қўлтиқлаганча нари-бери хотиржам одимлаётган жиккак кишини кўрсатади. Бир кун шу киши жувон йўлини тўсиб, илондан эҳтиёт бўл, дебди-да, кўздан йўқолибди. Ўшандан бошлаб бечорага думи узун, териси ялтироқ махлуқ кўринаркан: кўча-кўйда, ишда, ҳовлида, том устида... Кейин тушига кирадиган бўлибди. Ҳар кеча у тинчини бузиб, ваҳимага соларкан. Кейин яна Кўсага йўлиқибди. Жон ва даҳшат ўртасига ўн минг доллар тикилибди...

– Бу қанақа жумбоқ? – дедим ғилтиллаб.

– Билмадим, – деди Қамар Жонтой ўйчан алфозда. – Балки, жувон ўн мингни бериб қутулгандир. Келмай қўйди.

– Алжирама, Жонтой, – дедим жаҳлим қўзиб. – Одам боласи беўхшов бир туш учун ўзини ўзи хўрлаши керакми? Худойим ақл-идрокни нима учун берган?

– Туш арзимаса... Жон-чи, жон!?

Гап шундаки, Қамар Жонтой кўпдан бери биоқувватлар хилма-хиллигини жон-жаҳди билан ўрганаётганди, ушбу мўъжиза таги-устини бир қадар тасаввур қиларди. Ҳатто у бир кун радиотўлқин ёки фазовий тўлқинлар воситасида кучайтирилган биоқувватни курраи арзнинг исталган бурчагига, ҳатто ўзга сайёраларга узатиш мумкинлигини шарҳлаб берди.

Камина вазифаси яна ҳам машаққатли: энг аввало, ниятим – ҳар бир кўнгил билан беғараз иттифоқ тузиш, қолаверса, руҳни, тафаккур ва ақлу идрокни ташқи озорлардан қутқариш, ногаҳоний хуружлардан асраш, ниҳоят, ташқи озорлардан шикаст топган жон ёки имон таназзулига йўл очишини исботлаш... Кейинча, шароит тақозосига кўра, бутун эътиборимни руҳ ички имкониятларини текшириш, мия қобиғида тинимсиз кечадиган ҳолатлар мувозанатини меъёрида тутиш орқали одамзотнинг муҳофаза қобилиятини кучайтиришга қаратдим. Маълумки, бош мия қобиғи ўта таъсирчан бўлади, у ўзидан ажратган фикрий тўлқин енгилгина тажовузни тез сезиши билан бирга, ўзи ҳам бегона нишон қидиради ва ҳалокатли зарба беради.

Очиғи, беҳисоб жафоларни бошидан кечирган ер, галактикадаги ўзга сайёрлар иродаси билан Инсон иродаси ўртасидаги ўзаро боғлиқликни аниқлаш, кашф этиш учун биз ҳаётимизни қурбон қилишга ҳам тайёр эдик.

Аллакимлар учун кириш душвор зим-зиё ғорга ўхшайдиган бу янгиликни ақлу идрокни уйқудан уйғотишга қодир руҳий-ҳиссий тасаввур, имон ва эътиқод билан қоришган кўнгил эврилишлари, ниҳоят, ҳалигача нималаги номаълум биоқувват воситасидагина рўёбга чиқариш мумкин эди. Ҳамма билсин: руҳ ожизлиги – тан ва дил ожизлиги, руҳ қаровсизлиги – тафаккур ва идрок мажруҳлиги!..

Қамар Жонтой ҳақ, ҳар кимга энг азиз нарса – жон, фақат ғофил қолмаслик жоизки, уни Худо берган. керак бўлса ўзи қайтариб олади. Э, мен ҳам сўқирман, ахир. У ўша Кўса қиёфасида Азроилни йўлламаганмикин?

Аёнки, Қодир зот мўмину мўминаларга ҳуд-беҳуда ёмонликни раво кўрмайди: суллоҳлар бошигагина офат ёғдиради. Таваккалчилар эса ҳар доим ўт ва сув ўртасида тўлғанарлар, кўпинча нима билан якун топиши ажаб ҳодисотлар қурбонига айланурлар. Бандаси кўнгил кўчаларида ўз ихтиёри билан адашадими ёки бу Оллоҳ хоҳиши туфайли рўй берадими? Балки, руҳи қонида азалдан мавжуд беқарорлик уни мусибатлар гирдобига улоқтирар.

Фожиа кўламини сал англагандирсиз, аммо, бизнинг безорисифат мижозларимиз буни тушунишларига анча бор эди, улар биздан мадад тилаб келишар аммо, кўчага чиқишган заҳоти маслаҳатларимизни унутиб, ўзларича иш тутишарди. Мадад тиловчилар қанча кўпайган бўлса, афсуски, бизга ишонмай қўл силтаб қўядиганлар шунча ортди. Аҳволни ўз фойдамизга ўзгартириш, салмоқлироқ натижаларга эришиш учун мукаммал дастур зарурлигини англадик. Яхши ҳамки илгарироқ домла Азизхон Камолий топшириғи билан академия руҳшуносларига асқотадиган қўлланмалар чоп этган экан. Тўғри, ҳозирги кун учун улар бир қадар эскирган, деярли яроқсиз. Айрим эътиборга лойиқларини янги қарашлар ва хулосалар билан бойитиш, қайта нашр қилдириб, аҳоли ўртасида тарқатишга қарор қилдик. Аниқроғи, игна билан қудуқ қазишдек машаққатли бу вазифани камина гарданимга олдим. Қизиғи, бу борадаги жами оҳори тўкилмаган фикр-мулоҳазалар кўҳна ёзма манбаларда эканига ишона бошладим. Хусусан, бобом Розиқ Қорининг ертўладаги китоблари узил-кесил шундай тўхтамга келишим учун асос бўлди. ''О, бобожон, илоҳи гўрингизга нур ёғилсин!'' – дея ажиб интикиш ила шивирладим. Шунда, ҳали шаҳарга айланиб улгурмаган қишлоқ ўрта гузаридаги кенгтина майдон, аста-секин ўча бошлаган гулханнинг тепа бўлиб турган чўғлари устида чордона қуриб ўтирган меҳрибонимнинг беозор, осуда чеҳраси кўз ўнгимда гавдаланди.

(Давоми бор).

Шуниси қизиқ

ШИША ДАРАХТ

Австралия ўрмонларида ўсувчи Брахитон танаси худди шишасимон. Дарахт фаслнинг ёғингарчилик кўп бўлган вақтларида танасига (яъни шишаларига) сув тўплаб олади ва йилнинг қурғоқчилик вақтларида жамғарган сувини аста-секин ўз эҳтиёжига қараб сарфлай бошлайди.

ЎН КИЛО ЁНҒОҚ

Панама ва Колумбияда таупа пальмаси ўсади. У юз йилгача яшаб, ҳар йили бир донаси 10 килограмм ва ундан ортиқ келадиган ёнғоқ мевалари беради. Ҳар бир ёнғоқ мева бир қанча бўлимлардан ташкил топган бўлиб, уларнинг ичида 6-10 дона уруғ жойлашган.

НОН ДАРАХТИ

Гавай ороллари аҳолиси дунёда болами (нон дарахти)дан ширин мева йўқ деб ҳисоблайди. Унинг меваси қовун ёки ананаснинг мазасини эслатади. Оғирлиги эса 35 килогача етади. Мева қобиқлари қоврилса ковирилган каштанни эслатади. Болами меваси ҳўл мевалар подшоси ҳисобланади.

ШИНГИЛ ҲАНГОМАЛАР

Саёҳатда юрган жаноб хотинига гапиришга ўргатилган тўтиқушни совға қилиб юборди. Сафари ниҳоясига етгач, жаноб уйга келибоқ хотинидан сўради:

– Мен юборган тўтиқуш қани?

-- Биз уни аллақачон қовуриб едик, – жавоб берди хотини.

– Едик?! Эҳ, нодон, у гапирадиган қуш эди-я!

-- Гапирадиган қушинг қовурaман десам бошини қуйи солиб розилик берди-да...

* * *

Бир куни Девид дарсга бормаслик учун боплаб баҳона топди. У ўқитувчисига телефон қилди:

– Алло, ким бу?! Девиднинг ўқитувчисими? – деди овозини ўзгартириб.

– Ҳа. Девид нега дарсга келмади?

-- Унинг бугун тоби йўқ, мактабга бора олмайди.

– Кечирасиз, сиз унинг кими бўласиз?

-- Э, шуни ҳам билмайсизми, ким бўларди, менинг отамда!

Инглиз тилидан Олим НОРБЕКОВ таржимаси, ТошДУ талабаси

Муассис: ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАРИНИНГ «КАМОЛОТ» ЖАМҒАРМАСИ
Ҳомий: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир Абдуқодир НИЁЗОВ

Навбатчи муҳаррир: Суннат АЗЛАРОВ

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 136-56-58, 133-95-97; хатлар бўлими — 136-54-64; тижорат бўлими — 133-79-69; ижодкор ёшлар бўлими — 136-54-64; спорт, ҳарбий ватанпарварлик бўлими — 136-58-93, котибият — 136-58-48.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083 Тошкент Матбуотчилар кўчаси, 32-уй
Нашр кўрсаткичи 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Дизайн устаси: С.ФАЙЗУЛЛАЕВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 0585.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ Тираж: 11.024
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти —21.30
1 2 3 4 5 6